

HAASTAVIEN AIHEIDEN PUHEEKSIOTTO VARHAISKASVATUKSESSA

Päiväkodissa työskentelevien varhaiskasvatuksen opettajien
kokemuksia puheeksiotosta

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomi (AMK)

Syksy 2023

Tuuli Suonto

Karoliina Viitaniemi

Sosionomi (AMK)

Tekijät Tuuli Suonto ja Karoliina Viitaniemi

Työn nimi Haastavien aiheiden puheeksiotto varhaiskasvatuksessa: Päiväkodissa työskentelevien varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia puheeksiotosta

Ohjaaja Mikko Romppanen

Tiivistelmä

Vuosi 2023

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaiset aiheet varhaiskasvatuksen opettajat kokevat haastaviksi ottaa puheeksi lasten huoltajien kanssa. Puheeksiotto varhaiskasvatuksessa on aiheena tärkeä, koska haastavista aiheista voi olla vaikea puhua. Puheeksiotto varhaisessa vaiheessa auttaa kuitenkin ennaltaehkäisemään ongelmien syntymistä ja kärjistymistä. Opinnäytetyössä käsiteltiin varhaiskasvatuksen ja puheeksioton teemoja. Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä yhden Kanta-Hämeen alueen päiväkodin kanssa. Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus, ja aineisto kerättiin yksilö- sekä ryhmähaastatteluilla syksyn 2023 aikana. Haastatteluihin osallistui yhteensä kuusi varhaiskasvatuksen opettajaa.

Aineistosta ilmeni, että varhaiskasvatuksen opettajat kokevat useita eri aiheita haastaviksi ottaa puheeksi työssään. Puheeksiotto koetaan toisaalta helpoksi ja toisaalta haastavaksi, mutta myös tärkeäksi asiaksi ja osaksi varhaiskasvattajien työtä. Varhaiskasvatuksen opettajien mukaan aiheita otetaan puheeksi erilaisissa tilanteissa ja tilanteen rauhallisuuden merkitys korostui. Puheeksioton yleisyys koetaan vaihtelevana, mutta varhaiskasvatuksen opettajat kokevat, että sitä tapahtuu kuitenkin enenevässä määrin. Tutkimuksesta selvisi, että puheeksioton kehittämiseksi koetaan tarvetta ja varhaiskasvatuksen opettajat eivät tiedä, onko heidän yksikössään olemassa puheeksiottoon valmiita malleja. Puheeksiottoon valmistautuminen koetaan positiivisena asiana.

Johtopäätöksinä voidaan todeta, että varhaiskasvatuksessa haastaviksi puheeksi otettaviksi aiheiksi koetaan perheen sisäiset, herkät asiat. Työkokemus ja luottamuksellinen suhde huoltajiin helpottavat puheeksiottoa. Puheeksiottotilanteissa merkittävämmäksi koetaan tilanteen rauhallisuus, ei se, missä asia otetaan puheeksi. Valmiiden mallien sijasta merkittävänä pidetään työyhteisöstä saatua tukea sekä yhteistyösuhdetta huoltajien kanssa. Puheeksiottoon toivotaan kuitenkin myös ohjeistusta, ja sen kehittämistä pidetään positiivisena asiana. Puheeksiotto kuuluu varhaiskasvatuksen arkeen, se on osa varhaista puuttumista ja jokaisella työntekijällä on velvollisuus ottaa asioita puheeksi tarvittaessa.

Avainsanat puheeksiotto, varhaiskasvatus, kasvatusyhteistyö, varhainen puuttuminen, ennaltaehkäisevä

Sivut 32 sivua ja liitteitä 2 sivua

Degree Programme in Social Services

Authors Tuuli Suonto and Karoliina Viitaniemi

Subject Bringing up Challenging Topics: The experiences of early childhood education teachers

Supervisor Mikko Romppanen

Abstract

Year 2023

The aim of this thesis was to examine which topics early childhood education (ECE) teachers find challenging to bring up with parents. Bringing up sensitive topics in ECE is an important subject because challenging topics can be difficult to talk about. Bringing up concerns at an early stage helps to prevent problems arising and escalating. The thesis deals with themes of ECE and bringing up concerns. The thesis was commissioned by a daycare center in Kanta-Häme. The research method was qualitative, and the data were collected using individual and group interviews during the fall of 2023. A total of six ECE teachers participated in the interviews.

The data showed that ECE teachers found many different topics challenging to address in their work. On one hand, bringing up concerns is considered easy, on the other hand, challenging, but it is also an important part of early childhood educators' job. According to the ECE teachers, concerns are brought up in different situations. The importance of calmness in the situation was emphasized. The prevalence of need of addressing a concern varies, but according to the ECE teacher, it is increasing. The results of the study showed that there is a need to develop the procedure of bringing up a concern. The ECE teachers do not know if their daycare center has an operation model for that purpose. Preparing in advance to bring up the concern was considered a positive thing.

The conclusion was that sensitive issues within the family are considered challenging to discuss in ECE. Work experience and a confidential partnership with parents make it easier to bring up a concern. When the concerns are brought up, a calm the situation plays a more significant role than the actual place. Instead of ready operation models, support received from the work community and cooperative partnership with parents are considered important. However, ECE teachers also hope to receive instructions on how to bring up challenging topics and their development is considered a positive thing. Bringing up concerns is a part of the early intervention process. Bringing up concerns is a part of everyday ECE and every employee has an obligation to do so when necessary.

Keywords bringing up a concern, early childhood education, cooperative partnership with parents, early intervention, preventive

Pages 32 pages and appendices 2 pages

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Varhaiskasvatus osana yhteiskuntaa.....	2
2.1	Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaavana asiakirjana	3
2.2	Varhaiskasvatuksessa tehtävä yhteistyö.....	4
2.2.1	Huoltajien kanssa tehtävä kasvatusyhteistyö.....	4
2.2.2	Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö.....	5
3	Puheeksiotto osana varhaista puuttumista.....	6
3.1	Puheeksiotto varhaiskasvatuksessa	7
3.2	Dialogisuus puheeksioton välineenä.....	8
3.3	Kulttuurierot puheeksioton haasteena.....	8
3.4	Ennaltaehkäisevä lastensuojelu ja puheeksiotto.....	9
3.5	Haastavat aiheet puheeksiotossa	9
4	Aiemmat tutkimukset aiheesta	10
5	Tutkimuksen tavoite ja toteutus	12
5.1	Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus	12
5.2	Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu	13
5.3	Aineiston analyysimenetelmänä teemoittelu.....	13
5.4	Eettisyys tutkimuksessa	14
5.5	Opinnäytetyön kestävyys	16
6	Tutkimuksen tulokset.....	16
6.1	Osallistujien kokemuksia puheeksiotosta	17
6.2	Puheeksiottoon liittyvät haastavat aiheet	19
6.3	Puheeksiottotilanteet varhaiskasvatuksen arjessa.....	21
6.4	Puheeksiottotavat puheeksiottotilanteissa.....	23
6.5	Puheeksioton kehittäminen	24
7	Johtopäätökset.....	26
8	Pohdinta	28
	Lähteet.....	31

Kuvat, taulukot ja kaavat

Kuva 1. Haastavien aiheiden puheeksiotto varhaiskasvatuksessa – analyysin teemat.17

Kuva 2. Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia puheeksiotosta. 18

Kuva 3. Haastaviksi koetut puheeksi otettavat aiheet varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmasta. 20

Kuva 4. Haastavien aiheiden puheeksiottotilanteet. 22

Kuva 5. Varhaiskasvatuksen opettajien haastavien aiheiden puheeksiottotavat. 24

Kuva 6. Puheeksioton kehittämiselle koettu tarve. 25

Liitteet

Liite 1. Saatekirje ja haastattelukysymykset

Liite 2. Aineistonhallintasuunnitelma

1 Johdanto

Tässä opinnäytetyössä tutkitaan haastavien aiheiden puheeksiottoa varhaiskasvatuksessa varhaiskasvattajien näkökulmasta eli sitä, kun varhaiskasvatuksen työntekijät ottavat esimerkiksi huolensa lapsesta puheeksi lapsen huoltajan kanssa tai sanovat huoltajalle ääneen sellaisesta asiasta, jonka ajattelee jatkuessaan vaikuttavan lapseen negatiivisesti. Varhaiskasvatuksen työntekijät voivat nostaa esiin puheeksiottotilanteessa esimerkiksi lapsen haasteet varhaiskasvatuksen arjessa tai huolen huoltajan päihteiden käytöstä. Opinnäytetyön tavoitteena on saada tietoa siitä, mitä varhaiskasvattajat ajattelevat tällä hetkellä työssään puheeksiotosta ja mitkä ovat heidän mielestään haastavia aiheita ottaa puheeksi lasten huoltajien kanssa. Lisäksi tavoitteena on selvittää, millaisissa tilanteissa varhaiskasvattajat ottavat haastavia aiheita puheeksi ja kokevatko he puheeksioton kehittämislle tarvetta. Puheeksiotto varhaiskasvatuksessa on tärkeää, sillä silloin pystytään puuttumaan perheiden haasteisiin varhaisemmassa vaiheessa ja perhe voi saada apua riittävän ajoissa, jolloin ongelmat eivät ehdi kärjistyään. Varhainen puuttuminen jo varhaiskasvatuksen aikana vähentää tulevaisuudessa sosiaali- ja terveystalveluiden kuormaa.

Haastavien aiheiden puheeksiotto varhaiskasvatuksessa valikoitui opinnäytetyön aiheeksi oman kiinnostuksemme pohjalta. Aiheena puheeksiotto on mielenkiintoinen ja tärkeä, koska haastavista aiheista ei puhuta tarpeeksi ääneen. Aiempia tutkimuksia aiheeseen liittyen löytyi jonkin verran, mutta suoraan varhaiskasvatukseen liittyen tutkimuksia oli vähemmän. Selvitämme opinnäytetyössä varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia siitä, millaiset aiheet ovat haastavia ottaa puheeksi, millaisissa tilanteissa haastavia aiheita otetaan puheeksi sekä kokevatko varhaiskasvatuksen opettajat puheeksioton kehittämislle tarvetta varhaiskasvatusalalla.

Opinnäytetyö on toteutettu kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena yhteistyössä yhden Kanta-Hämeen alueen päiväkodin kanssa. Yhteistyö alkoi keväällä 2023 ja opinnäytetyö toteutettiin syksyllä 2023. Aineisto kerättiin haastattelemalla yhteensä kuutta varhaiskasvatuksen opettajaa. Haastattelut olivat teemahaastatteluja, jotka toteutettiin kolmena yksilöhaastatteluna ja yhtenä ryhmähaastatteluna. Opinnäytetyön teoriaosuudessa avataan varhaiskasvatuksen teemoja ja puheeksioton teoriaa pohjana tutkimuksen toteuttamiselle. Varhaiskasvatuksen teemoista kuvataan varhaiskasvatussuunnitelmaa ohjaavana asiakirjana sekä varhaiskasvatuksessa tehtävää yhteistyötä. Puheeksiottoa käsitellään muun muassa varhaiskasvatuksen, dialogisuuden ja ennaltaehkäisevän

lastensuojelun näkökulmasta. Opinnäytetyössä hyödynnetään aiempia aiheeseen liittyviä tutkimuksia sekä avataan toteutustapaa, tutkimustuloksia ja johtopäätöksiä. Liitteenä työssä ovat saatekirje ja haastattelukysymykset sekä aineistonhallintasuunnitelma.

2 Varhaiskasvatus osana yhteiskuntaa

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018 § 2, § 3) määritellään varhaiskasvatus lapsen suunnitelmallisena ja tavoitteellisena kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamana kokonaisuutena, jonka tavoitteena on muun muassa edistää lapsen kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista sekä yhdenvertaisuutta. Varhaiskasvatus on tärkeä yhteiskunnallinen palvelu, joka tukee huoltajia kasvatuksessa ja mahdollistaa heidän työssäkäyntinsä tai opiskelunsa (Opetushallitus, 2022, s. 14). Yksi lähtökohta suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on Lapsen oikeuksien sopimus ja sen periaatteet (Hujala ym., 2020, s. 242).

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaan varhaiskasvatuksen arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen etu, oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun. Lisäksi jokaisen lapsen mielipide on otettava huomioon ja heitä on kohdeltava tasa-arvoisesti, yhdenvertaisesti ja syrjimättä. Varhaiskasvatuksessa tärkeitä arvoja ovat lapsuuden itseisarvo, ihmisenä kasvaminen, lapsen oikeudet, yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus, perheiden monimuotoisuus sekä terveellinen ja kestävä elämäntapa. (Opetushallitus, 2022, ss. 20–21)

Varhaiskasvatuslaissa (540/2018 § 1, § 6) säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja tuottamisesta sekä varhaiskasvatuksen tietovarannosta. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana ja sitä voi järjestää kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja. Kunnalla on velvollisuus järjestää varhaiskasvatusta lapselle, joka asuu kyseisessä kunnassa.

Suuri vaikutus lapsen hyvinvointiin on sillä, millaisia lapsen arjen ympäristöt ovat. Lapsen vanhempien ohella muun muassa päivähoito- ja varhaiskasvatuspalvelut vaikuttavat lapsen kehitykseen. (THL, 2023) Varhaiskasvatus on siis lapsen kodin lisäksi yksi merkittävä lapsen kehitysympäristö, sillä lapsi saattaa viettää arjestaan suuren osan varhaiskasvatuksessa varhaiskasvattajien ja muiden lasten kanssa. Tämän takia onkin tärkeää, että

varhaiskasvatukseen laatuun ja sisältöön kiinnitetään huomiota. Osallistuminen varhaiskasvatukseen luo hyvän pohjan lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille, lisäksi varhaiskasvatuksessa pystytään ennaltaehkäisemään vaikeuksia muun muassa pedagogisilla järjestelyillä (Opetushallitus, 2022, s. 59).

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristöillä tarkoitetaan lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta tukevia tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita. (Opetushallitus, 2022, s. 34) Varhaiskasvatusympäristönä päiväkotiki on lapsille rakennettu paikka. Päiväkodissa pedagogisen toimintaympäristön rakentumiseen vaikuttaa sekä lapset että aikuiset. Varhaiskasvatusympäristöä tehtäessä tuotetaan pienten lasten kasvatustyöhön liittyviä kulttuurisia perusperiaatteita, ehtoja ja arvoja. Päiväkodin fyysisen ympäristön voi kuvailla yleispätevästi, minkä lisäksi kaikki kokevat ympäristön omalla tavallaan ja tekevät siitä henkilökohtaisen tulkinnan. (Koivula ym., 2022, ss. 202–203) Varhaiskasvatuksessa toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, millä mahdollistetaan kaikkien osallistuminen toimintaan ja vuorovaikutukseen. (Opetushallitus, 2022, s. 34) Päiväkodissa pystytään jakamaan lapsia pienryhmiin toiminnan ja lasten tarpeiden mukaan. Jos lapsella on esimerkiksi erityisiä haasteita, ryhmiin jakamisella voidaan helpottaa lapsen toimimista arjessa. Lapsi pystytään usein huomioimaan yksilönä paremmin pienemmässä ryhmässä.

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaavana asiakirjana

Varhaiskasvatuksen toteuttamista ohjaa varhaiskasvatussuunnitelmat eli vasut, joita ovat valtakunnallinen, paikallinen sekä lapsikohtainen vasu (Opetushallitus, 2022, s. 7). Vasun tarkoituksena on helpottaa arkisen toiminnan suunnittelua ja sitä käytetään myös avuksi vuorovaikutuksessa lasten kanssa sekä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä. (Hujala ym., 2020, s. 27) Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama määräys. Perusteissa määritetään muun muassa varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, yhteistyöstä eri osapuolten kesken sekä lapsikohtaisen eli lapsen oman vasun sisällöstä. Paikallisella vasulla tarkoitetaan jokaisen kunnan itse luomaa suunnitelmaa, joka voi tarkentaa valtakunnallisia perusteita. (Opetushallitus, 2022, ss. 7–8)

Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa, lapselle laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma, jota päivitetään vähintään kerran vuodessa. Lapsen oma vasu tehdään yhdessä huoltajien kanssa ja siihen kirjataan muun muassa lapsen henkilökohtaiset tavoitteet oppimisen ja kasvun tueksi sekä mahdolliset tuen tarpeet. (Opetushallitus, 2022, ss. 10–11) Valmiista varhaiskasvatussuunnitelmista lapsiryhmän työntekijät saavat tietoa

lapsista ja heidän tarpeistaan sekä vanhempien ajatuksista lapseen liittyvissä asioissa (Hujala ym., 2020, s. 27).

Koska lapsen oma vasu tehdään yhdessä huoltajien kanssa, siihen varataan aika, jolloin varhaiskasvattaja ja huoltaja keskustelevat yhdessä lapsesta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen liittyvissä vasukeskusteluissa varhaiskasvattajien on siis mahdollista myös esimerkiksi ottaa puheeksi lapseen tai lapsen perheeseen liittyvä huoli rauhassa ilman kiirettä. Huolta on aina tärkeää tarkastella useasta näkökulmasta, sillä joskus asia voi liittyä lapsen normaaliin kehitykseen ja siihen liittyviin vaiheisiin ja joskus kyse voi olla perheen sosiaalisista ongelmista ja siihen liittyvästä tuen tarpeesta (Hujala ym., 2020, s. 270).

2.2 Varhaiskasvatuksessa tehtävä yhteistyö

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä monen eri tahon kanssa, mutta yleisin yhteistyömuoto on varhaiskasvattajien ja lasten huoltajien välillä. Varhaiskasvattajien ja huoltajien välistä yhteistyötä voidaan kutsua kasvatusyhteistyöksi, jonka keskiössä on lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen (Hujala ym., 2020, s. 87). Lisäksi varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä moniammatillisesti eri sosiaali- ja terveysalan palveluiden kanssa. Useimmat varhaiskasvatusyksiköt tekevät yhteistyötä myös kaupungin tai kunnan erilaisten palveluiden, kuten koulun, kirkon tai kirjaston, kanssa. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa rikastaa lasten oppimisympäristöjä, joiden suunnittelussa varhaiskasvattajat ja huoltajat voivat tehdä yhteistyötä. (Opetushallitus, 2022, ss. 35–37)

2.2.1 Huoltajien kanssa tehtävä kasvatusyhteistyö

Varhaiskasvatuksessa varhaiskasvattajat eli varhaiskasvatuksen henkilöstö tekevät yhteistyötä lasten huoltajien kanssa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää ja vuorovaikutteista. Yhteistyössä huomioidaan lasten yksilölliset tarpeet, vanhemmuuteen ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset sekä perheiden moninaisuus. (Opetushallitus, 2022, ss. 35) Varhaiskasvattajien ja huoltajien välistä yhteistyötä voidaan kutsua kasvatusyhteistyöksi tai kasvatuskumppanuudeksi.

Kasvatuskumppanuus on lapsen huoltajien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten tietoista sitoutumista lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemiseksi. Varhaiskasvatuksessa kasvatuskumppanuus on tietoista ja tavoitteellista toimintaa lapsen huolenpidon, edun ja

oikeuksien edistämiseksi. Toiminta tapahtuu yhteistyössä ja yhteisymmärryksessä lapsen huoltajien kanssa ja on tärkeää muistaa, että lapsen huoltajat ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset ovat tasavertaisia asiantuntijoita lapsen asioista keskustellessa. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on edistää lapsen ja perheen osallisuutta, dialogista asiakasvuorovaikutusta sekä luottamuksellisia yhteistyösuhteita. (THL, 2022)

Kasvatusyhteistyön kannalta luottamuksen rakentaminen huoltajien ja varhaiskasvattajien välille on tärkeää, sillä luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista. Lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamisen kannalta huoltajien ja varhaiskasvattajien havainnot ja keskustelut lapsesta ovat merkityksellisiä. (Opetushallitus, 2022, s. 36)

Lasten huoltajien luottamus varhaiskasvattajia kohtaan rakentuu lapsen ja varhaiskasvattajien välisestä sensitiivisestä suhteesta. Luottamusta ja turvallisuuden tunnetta huoltajissa herättää lapsen hyvä hoito sekä mahdollisuus vaikuttaa lapsensa arkeen varhaiskasvatuksessa. Luottamus huoltajien ja varhaiskasvattajien välillä rakentuu yhteisistä kohtaamisista sekä vuoropuhelusta, jotka ovat päivittäisiä keskusteluja lapseen liittyvistä asioista. (Kaskela & Kekkonen, 2007, s. 36) Päivittäisiä keskusteluja, joiden pohjalta luottamusta rakennetaan, on siis esimerkiksi lasta haettaessa käytävä keskustelu lapsen päivän kulusta ja kuulumisista. Kuulumisten vaihtoa voidaan käydä myös erilaisten tieto- ja viestintäkanavien välityksellä, jossa kuvia ja viestejä lapsen päivästä voi lähettää myös keskellä päivää. (Hujala ym., 2020, s. 86)

2.2.2 Monialainen ja moniammatillinen yhteistyö

Monialaisella yhteistyöllä tarkoitetaan yhteistyötä eri koulutustaustan omaavien kesken. Moniammatillisella yhteistyöllä taas tarkoitetaan saman koulutustaustan mutta eri ammattiryhmän omaavia työntekijöitä. (Helminen & Armanto, 2017, s. 17) Monialaisessa yhteistyössä esimerkiksi neuvolan ja varhaiskasvatuksen työntekijät tekevät yhteistyötä ja omaavat eri koulutustaustat. Moniammatillista yhteistyötä taas tekevät esimerkiksi lastensuojelussa ja varhaiskasvatuksessa työskentelevät sosionomit. Yhteistyötä tehdään asiakkaan eduksi.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä lastenneuvolan ammattilaisten, lastensuojelun ja muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen toimijoiden kanssa. Yhteistyötä eri tahojen kanssa tehdään erityisesti silloin, jos lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista herää huoli tai lapsella on erityisiä tuen tarpeita. (Opetushallitus, 2022, s. 37) Varhaiskasvatuksessa

yhteistyöllä eri tahojen kanssa on siis usein suurin merkitys silloin, kun lapsen haasteisiin tai perheen tilanteeseen on puututtava ja perhe tarvitsee tukea varhaiskasvatuksen ulkopuolelta.

Varhaiskasvatuksessa järjestetään tukea jokaisen lapsen oman kehityksen ja tarpeiden mukaisesti. Lapselle järjestettävä tuki edellyttää toimivia yhteistyörakenteita.

Moniammatillista yhteistyötä ohjaa lapsen etu. Yhteistyötahojen kesken tulee sopia käytännöt ja periaatteet niitä tilanteita varten, jotka edellyttävät viranomaisten puuttumista tai joissa neuvotellaan lapsen asioista. Yhteistyötä toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella ja sitä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa. Moniammatillisessa yhteistyössä kiinnitetään huomiota lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen. (Opetushallitus, 2022, ss. 58–59)

Yhteistyö eri tahojen välillä on tärkeää. Varhaiskasvatuksessa työntekijän on hyvä tietää esimerkiksi, millaisia palveluja ja tukimuotoja lapsiperheille on tarjolla, jotta hän osaa tarvittaessa ohjata perheitä eteenpäin. Yhteistyöverkosto on työntekijöille hyvä tuki ja voimavara (Eriksson & Arnkil, 2012, s. 40). Kun perheen tilanteeseen on puututtava ottamalla jokin asia puheeksi, on hyvä miettiä jo etukäteen, millaista tukea tai apua perhe voisi tarvita. Tällöin on mahdollista ohjata perhe tarvittaessa palveluihin jo puheeksiottotilanteessa. Usein puheeksiottotilanteessa alkaa hahmottua, selvittääkö lapsen auttamisessa esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lapsen huoltajien yhteistoimin vai tarvitaanko lisätukea, jolloin voidaan myös yhdessä huoltajien kanssa miettiä, mitkä tahot voisivat auttaa (Eriksson & Arnkil, 2012, s. 40).

3 Puheeksiotto osana varhaista puuttumista

Puheeksi ottaminen on olennainen osa varhaista puuttumista. Jos työntekijällä herää huoli lapsesta, siihen tarttuminen tarkoittaa oman huolen puheeksiottoa. Huoli ilmaisee, että ilman muutosta asioiden ennakoitaan menevän lapsen kannalta huonoon suuntaan. (Eriksson & Arnkil, 2012, s. 7) Puheeksiotto tarkoittaa siis sellaisen asian ääneen sanomista, jonka ajattelee jatkuessaan vaikuttavan lapseen negatiivisesti. Palveluiden piirissä olevista lapsista tai perheistä ongelmat ja huolet koskettavat vain pientä osaa, mutta siitä huolimatta viime vuosina varhaiskasvatuksessa on noussut esille yhä enemmän huolipuhetta, mikä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että lasten vaikeudet olisivat lisääntyneet (Ranta, 2021, s. 17).

3.1 Puheeksiotto varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa varhaiskasvattajat näkevät perheitä lähes päivittäin, jolloin heillä on myös mahdollisuus huomata, jos esimerkiksi lapsen käytöksessä tai olemuksessa ilmenee jotain poikkeavaa ja puuttua siihen matalalla kynnyksellä keskustelemalla pienistäkin havainnoista lapsen huoltajien kanssa. Kun varhaiskasvattajat ottavat asioita puheeksi lasten huoltajien kanssa, heidän on myös mahdollista ohjata perheitä tarvittaviin palveluihin. Tällöin perhe voi saada helpommin varhaisessa vaiheessa apua ja tukea mahdollisiin haasteisiin tai ongelmiin lapsen arjessa. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten tulee tukea huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin (Lastensuojelulaki 417/2007 § 2). Jos varhaiskasvattajilla siis herää huoli lapsesta, tulee se ottaa puheeksi lapsen huoltajan kanssa ja ohjata perhe tarvittaessa eteenpäin.

Tavoitteena puheeksiotossa on lasta tukevan yhteistyön kehittyminen ja ylläpitäminen. Ottaessaan huolen puheeksi työntekijä eli varhaiskasvattaja pyytää huoltajia yhteistyöhön huolensa vähentämiseksi. Huoli on tärkeää ottaa puheeksi niin, että huoltajat voivat kokea työntekijän olevan heidän puolellaan, jotta myös yhteistyö ja vuoropuhelu voi jatkua. Kun työntekijä kertoo konkreettisia havaintoja lapsesta tai perheen toiminnasta, huoltajan on helpompi ymmärtää, mistä ollaan huolissaan. Työntekijä ei siis puhu perheen ominaisuuksista, vaan kertoo oman näkemyksensä siitä, miten he eri tilanteissa toimivat. Tällöin keskustelu pysyy kunnioittavana eikä vääristy esimerkiksi toisen arvosteluksi. (Eriksson & Arnkil, 2012, ss. 7, 16, 22–23)

Puheeksioton aika ja paikka on hyvä sopia sekä aihe kertoa etukäteen, sillä on huoltajia kunnioittavaa ja yhteistyötä edistävää, että heillä on mahdollisuus valmistautua puheeksiottilanteeseen. On tärkeää, että keskustelu käydään rauhallisessa tilassa eikä esimerkiksi ovenraossa, jolloin ulkopuoliset voivat kuulla keskustelun. Rauhallinen tila antaa huoltajille mahdollisuuden tunteiden purkautumiseen, joita puheeksiotto voi nostaa pintaan. (Eriksson & Arnkil, 2012, s. 16) Varhaiskasvatuksessa huoltajien kanssa voi sopia esimerkiksi vasukeskusteluajan, jolloin sekä varhaiskasvattajalla että huoltajalla on mahdollisuus kertoa oma näkemyksensä rauhassa varhaiskasvattajan puheeksiottamasta aiheesta. Tällöin varhaiskasvattaja pystyy myös keskittymään tilanteeseen paremmin kuin esimerkiksi kuulumisten vaihtotilanteessa lasta haettaessa päiväkodista. Kuulumisten vaihtotilanteessa myös ulkopuoliset voivat kuulla, mistä puhutaan, sillä lähettyvillä on usein muita lapsia ja huoltajia.

Työntekijänä on tärkeää pohtia kokemaansa huolta ja selvittää itselleen konkreettisesti, mistä asioista on lapsen tilanteessa huolissaan, sillä se helpottaa keskustelun käymistä. Kun ottaa huolta herättävän asian puheeksi on myös tärkeää jo etukäteen miettiä, millaisia tukitoimia lapsen ja perheen avuksi on tarjolla. Joskus puheeksiotto voi olla hyvä tehdä työparityöskentelynä, jolloin mahdollisen riitatilanteen syntyessä ei ole tilanteessa yksin, vaan saa tukea työparilta. (Eriksson & Arnkil, 2012, ss. 13–14, 16)

3.2 Dialogisuus puheeksioton välineenä

Dialogisuus on vuorovaikutuksen muoto, jossa jokainen pääsee vaikuttamaan tilanteeseen ja vuorovaikutuksen kulkuun. Dialogisuudessa vastavuoroisuus on olennaista ja siinä pyritään rakentamaan yhteisymmärrystä osapuolten kesken. Dialogisuus on enemmän kuin puhetta, toisen kuuntelua tai keskustelua. Dialogisuus voidaan ajatella suhteena, jossa molemmilla osapuolilla on mahdollisuus oppia uutta ja muuttaa mielipiteitään tai asenteitaan. Dialogissa keskeistä on avoin kommunikaatio. (Mönkkönen, 2018, ss. 86–88)

Puheeksiotossa on tärkeää, että keskustelu käydään avoimesti ja toista osapuolta kunnioittaen, minkä vuoksi keskustelu on hyvä käydä dialogissa. Dialogi mahdollistaa huoltajan ja varhaiskasvattajan molemminpuolisen ymmärryksen ja omien näkemysten esiintuomisen puheeksiottotilanteessa. Varhaiskasvattajan hienotunteisuus puheeksiotettavan asian esittämisessä mahdollistaa dialogin huoltajan kanssa haastavissakin aiheissa. Asiakastyössä on tärkeää olla hienotunteinen ja sensitiivinen sen suhteen, mitä sanoja käyttää, sillä sanojen merkitys voi olla eri ihmisille erilainen (Mönkkönen, 2018, s. 89).

3.3 Kulttuurierot puheeksioton haasteena

Kulttuurinen monimuotoisuus on nykypäivänä muodostunut osaksi varhaiskasvatuksen arkea, kun lapsia on erilaisista kulttuuritaustoista. Varhaiskasvatuksessa tulee kunnioittaa ja ottaa huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Varhaiskasvattajien avoin, myönteinen ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin antaa mahdollisuuden rakentavalle vuorovaikutukselle ja luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle. (Koivula ym., 2022, s. 156)

Perheen kulttuuritaustassa voi olla asioita, käytäntöjä ja arvostuksia, jotka poikkeavat valtakulttuurin käytännöistä ja arvoista. Esimerkiksi sukupuolten välinen tasa-arvo on

suomalaisessa kulttuurissa keskeinen arvo, mutta näin ei välttämättä ole kaikissa kulttuureissa. (Koivula ym., 2022, s. 162) Eri kulttuureissa voidaan pitää tavallisena ja sallittuna asioita, jotka suomalaisessa kulttuurissa nähdään esimerkiksi väkivaltana. Kulttuurierot vaikuttavat puheeksiottoon ja siihen, millä tavalla asioita voidaan tuoda esiin. Varhaiskasvattajalla ja lapsen huoltajalla ei myöskään välttämättä ole yhteistä kieltä, mikä omalta osaltaan vaikeuttaa asioiden puheeksiottoa.

3.4 Ennaltaehkäisevä lastensuojelu ja puheeksiotto

Puheeksiotto on olennainen osa varhaista puuttumista, joten sillä on merkitystä myös ennaltaehkäisevän lastensuojelun kannalta. Lastensuojelulain (417/2007 § 3a) mukaan ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan muun muassa päivähoitossa. Sillä edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Lasten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäistään varsinaisen lastensuojelun tarvetta ja ehkäisevällä lastensuojelulla tarjotaan apua ja tukea riittävän varhain, jolloin ehkäistään ongelmien syntymistä ja pahenemista (THL, 2023). Jotta apua ja tukea voidaan perheille varhaisessa vaiheessa tarjota, on ensin otettava puheeksi asia, johon ajattelee perheen tukea tarvitsevan.

Lastensuojelun kannalta on tärkeää, että kaikille tarkoitetut palvelut, kuten varhaiskasvatus, tukevat lasten kasvatusta. Ongelmien syntymistä voidaan ehkäistä, jos lastensuojelun tarve havaitaan mahdollisimman varhain. Varhainen puuttuminen tarkoittaa myös sitä, että esimerkiksi päivähoitossa toimivat henkilöt osaavat ohjata apua tarvitsevia lapsia ja perheitä palveluiden piiriin. (THL, 2023)

Varhaiskasvatuksessa toteutetaan ehkäisevää lastensuojelua olemalla huoltajien tukena lapsen liittyvissä asioissa. Myös asioihin puuttuminen tarvittaessa on osa ennaltaehkäisevää lastensuojelua varhaiskasvatuksessa. Kun haasteet tai ongelmat perheessä huomataan ajoissa ja niihin puututaan ottamalla asia perheen kanssa puheeksi, voidaan ehkäistä varsinaista lastensuojelun tarvetta tai ongelmien pahenemista.

3.5 Haastavat aiheet puheeksiotossa

Puheeksiotto ei usein ole helppoa ainakaan, jos aihe on haastava. Haastavista aiheista puhuminen on yhtä tärkeää, ellei jopa tärkeämpää kuin tavallisista arkisista asioista puhuminen, koska sillä voidaan ennaltaehkäistä tulevaisuudessa mahdollisesti ilmeneviä

ongelmia. Haastavaksi aiheeksi voidaan kokea lähes mikä tahansa aihe, jonka koetaan olevan perheen sisäinen asia, mutta mahdollisesti vaikuttavan lapsen jollakin tavalla negatiivisesti.

Haastavista aiheista on olemassa kirjallisuutta, jota voi hyödyntää niiden käsittelyssä. Näitä haastavia aiheita voi olla muun muassa kuolema, vanhempien ero ja vanhemman sairastuminen. (Juusola, 2021, ss. 137–138) Myös muun muassa lapsen käytös esimerkiksi erityisen tuen tarve ja perheen sisäiset ongelmat, kuten erilaiset riippuvuudet, kulttuurierot ja väkivalta ovat haastavia aiheita. Lapsen perheen elämässä tapahtuvat merkittävät muutokset voivat olla lapselle haastavia ja myös niistä puhuminen voidaan kokea haastavaksi.

Lapsen perheen elämäntilanne voi vaikuttaa lapsen hyvinvointiin rikastamalla tai rajoittamalla tuoden elämään mahdollisuuksia tai haasteita. Erilaiset muutokset, kuten muutto, sisaruksen syntymä, perheenjäsenen sairastuminen tai vanhempien ero, voivat vaikuttaa lapsen elämään merkittävästi. Perheen arkeen voivat vaikuttaa huoltajien kohtaamat odotukset ja vaatimukset, jolloin varhaiskasvatuksella on tärkeä rooli myös huoltajien tukemisessa. (Koivula ym., 2022, s. 51) Vaikka muutos voidaan kokea positiivisenakin asiana, voi siitä puhuminen olla silti haastavaa.

4 Aiemmat tutkimukset aiheesta

Tämän opinnäytetyön aiheena on haastavien aiheiden puheeksiotto varhaiskasvatuksessa varhaiskasvattajien näkökulmasta, johon liittyen löytyi muutamia aiempia tutkimuksia. Näissä on tutkittu muun muassa huolen puheeksiottoa varhaiskasvatuksessa huoltajien ja työntekijöiden näkökulmasta sekä väkivaltaan ja päihteisiin liittyvää puheeksiottoa. Aiempia tutkimuksia puheeksiottoon liittyen siis löytyi, mutta tutkimuksia siitä, millaiset aiheet varhaiskasvattajat kokevat haastaviksi ottaa puheeksi ei löytynyt juurikaan. Tämä nostatti mielenkiintoa tutkia aihetta syvemmin ja kartoittaa, millaiseksi puheeksiotto koetaan varhaiskasvatuksessa tällä hetkellä. Valitsimme vertailtavaksi tutkimukset, jotka sivuavat tämän opinnäytetyön aihetta.

Kankaanpää & Taavitsainen (2012) ovat tutkineet AMK-opinnäytetyössään lasten vanhempien kokemuksia huolen puheeksiottotilanteista, vanhempien kokemuksia yhteistyöstä huolen hälventämiseksi varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa ja vanhempien toiveita puheeksiottamisen tilanteilta. Tutkimus on toteutettu kyselylomakkeella, joka on lähetetty kolmen päiväkodin 4–5-vuotiaiden lasten vanhemmille. Tutkimuksesta

selvisi, että puheeksiottopaikalla on suuri vaikutus siihen, miten tilanne koetaan. Kiireinen lähtö- tai tulotilanne voi olla rauhaton paikka, mutta se nousee esille yleisimpänä puheeksiottotilanteena. Varhaiskasvatuskeskustelut taas koetaan rauhallisena tilanteena puhumiselle. Tutkimuksesta selvisi, että yhteisten pelisääntöjen sopiminen ja asiantuntijuuden hyödyntäminen yhteistyössä varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä on yleisin toimi huolen hälventämiseksi. Tutkimuksesta ilmeni, että vanhemmat toivovat avointa vuorovaikutusta ja asioiden puheeksiottoa heti huolen ilmetessä, kuitenkin moni vanhemmista toivoo, ettei perheen sisäisistä asioista puhuttaisi päiväkodissa.

Punkari (2011) on AMK-opinnäytetyössään kartoittanut työntekijöiden menetelmiä ja valmiita malleja huolen varhaiseen puheeksiottoon sekä työntekijöiden kokemuksia huolen varhaisesta puheeksiotosta ja heidän näkemiään mahdollisuuksia ja uhkia aiheen tiimoilta. Tutkimus on toteutettu kyselylomakkeella, joka on lähetetty sähköpostitse varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstölle. Tutkimuksesta selvisi, että tutkittavassa kunnassa on olemassa huolen puheeksiottoon mallit, jotka toimivat oikein käytettynä, mutta puheeksiottoa olisi myös hyvä kehittää. Tutkimuksessa havaittiin koettuja uhkia olevan liian vähäiset palvelut ja työntekijät, seurannan puute sekä yhteistyön ja tiedonkulun toimimattomuus. Koettuina mahdollisuuksina tutkimuksessa havaittiin moniammatillinen työote ja yhteisen mallin luominen huolen puheeksioton tueksi. Tutkimuksesta nousi esille myös huolen puheeksiottamisen aiheina huoli lapsen tai nuoren terveydentilasta, kotioloihin liittyvät ongelmat, koulunkäynnin ja käyttäytymisen haasteet sekä muun tuen tarpeen huomaaminen.

Repo (2015) on tutkinut YAMK-opinnäytetyössään varhaista puuttumista ja huolen puheeksiottamisen kehittämistä päivähoidon varhaiskasvatuksessa. Tutkimus on toteutettu puolistrukturoiduilla kyselyillä. Tutkimustulosten mukaan huoltajat ovat olleet tyytyväisiä päiväkodin varhaiskasvattajien puheeksiottoon ja kokeneet saaneensa tarvittavaa tukea. Tutkimuksesta nousi esille, että huoltajat pitävät rauhallista paikkaa ja aikaa tärkeänä puheeksiotossa. Tutkimuksesta selvisi myös, että varhaiskasvattajat ovat kokeneet kaipaavansa uusia menetelmiä varhaiseen puuttumiseen ja huolen puheeksiottamiseen.

Kivinen (2023) on tehnyt AMK-opinnäytetyönä tutkimuksen lähisuhdeväkivallan puheeksiottamisesta varhaiskasvatuksessa. Tutkimus on toteutettu laadullisena kyselytutkimuksena, jossa on ollut myös määrällisiä kysymyksiä. Tutkimukseen on osallistunut 39 varhaiskasvattajaa. Tuloksista selvisi varhaiskasvatuksessa olevan paljon perheitä, joissa tiedettiin tai epäiltiin tapahtuvan sekä lapsiin että aikuisiin kohdistuvaa lähisuhdeväkivaltaa. Varhaiskasvattajat kertoivat puheeksiottamisen haasteiksi

epävarmuuden huoltajan reaktiosta puheeksiottoon ja näytön puutteen sekä kaipaavansa tukea ja ohjeistuksia aiheeseen liittyen.

5 Tutkimuksen tavoite ja toteutus

Tässä luvussa kuvataan opinnäytetyön tutkimuksen tavoitetta ja toteutustapaa.

Opinnäytetyön tutkimuksen tavoitteena oli tutkia varhaiskasvattajien kokemuksia haastavien aiheiden puheeksiotosta ja selvittää, millaiset aiheet koetaan haastaviksi, millaisissa tilanteissa niitä otetaan puheeksi ja koetaanko puheeksioton kehittämiseksi tarvetta. Tutkimus on toteutettu yhteistyössä yhden Kanta-Hämeen alueen päiväkodin kanssa kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, jossa pyrittiin saamaan selville varhaiskasvatuksen työntekijöiden omakohtaisia kokemuksia varhaiskasvatuksessa tapahtuvasta haastavien aiheiden puheeksiotosta. Aineisto kerättiin haastatteluilla, joihin osallistui yhteensä kuusi (6) varhaiskasvatuksen opettajaa. Haastattelumateriaali litteroitiin eli kirjoitettiin puhtaaksi ja analysoitiin teemoittelun avulla. Tutkimuskysymyksinä opinnäytetyössä ovat:

- Millaiset aiheet varhaiskasvatuksen opettajat kokevat haastaviksi ottaa puheeksi?
- Millaisissa tilanteissa varhaiskasvatuksessa otetaan haastavia aiheita puheeksi?
- Kokevatko varhaiskasvatuksen opettajat puheeksioton kehittämiseksi tarvetta varhaiskasvatusalalla?

5.1 Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Tutkimusmenetelmäksi laadullinen tutkimus valikoitui, koska tässä opinnäytetyössä tutkitaan varhaiskasvatuksen työntekijöiden omakohtaisia kokemuksia puheeksiotosta työssään. Opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään laajasti muutaman varhaiskasvatuksen työntekijän näkemyksiä tutkimuksen aiheeseen liittyen.

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Pyrkimyksenä on siis pikemminkin ”löytää tai paljastaa” tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia totuuksia tai väittämiä. (Hirsjärvi ym., 2009, s. 161)

Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan merkitysten maailmaa, jolloin pyritään tavoittamaan ihmisten omat kuvaukset koetusta todellisuudesta. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta, vaan saada selville niitä asioita, joita ihminen pitää itselleen tärkeänä. (Vilkka, 2021, ss. 94–95)

5.2 Aineistonkeruumenetelmänä haastattelu

Tutkimusaineiston keruuseen on monta tapaa. Yleisimmin tutkimusaineisto halutaan kerätä puheen muodossa, jolloin aineistonkeruumuodoksi valikoituu haastattelu. (Vilkka, 2021, s. 99) Haastattelua pidetään ainutlaatuisena aineistonhankintamenetelmänä, koska siinä ollaan vuorovaikutuksessa haastateltavien kanssa. Haastatteluun aineistonkeruumenetelmänä liittyy sekä etuja että haittoja. Suurin etu on kuitenkin joustavuus haastattelua tehtäessä. (Hirsjärvi ym., 2009, s. 204)

Tutkimushaastattelut tehdään usein yksilöhaastatteluina, mutta haastattelumuotoa voi käyttää myös pari- ja ryhmähaastatteluissa. Haastattelut voidaan jakaa kolmeen eri muotoon, joita ovat lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja avoin haastattelu. Yleisimmin käytetty tutkimushaastattelun muoto on teemahaastattelu. Teemahaastattelussa teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole väliä, kunhan haastattelussa käsitellään kaikki ne aiheet, jotka ovat välttämättömiä käsitellä haastattelun aikana, jotta tutkimusongelmaan saadaan vastaus. Teemahaastattelun tavoitteena on, että jokainen haastateltava saa antaa oman vastauksensa jokaiseen kysymykseen. (Vilkka, 2021, ss. 99–100)

Tässä opinnäytetyössä aineistonhankintamenetelmänä käytetään teemahaastattelua. Aineisto oli tarkoitus kerätä kahdella ryhmähaastattelulla, joihin molempiin osallistuisi kolme varhaiskasvatuksen lapsiryhmässä työskentelevää varhaiskasvatuksen opettajaa. Halusimme pitää haastattelun ryhmähaastatteluna, jotta saisimme vastauksista mahdollisimman laajat ja osallistujat voisivat saada toisiltaan tukea ja ideoita omiin vastauksiinsa. Aineisto hankittiin lopulta kolmella yksilöhaastattelulla ja yhdellä ryhmähaastattelulla, sillä sairastumisten vuoksi aikatauluja piti yhteensovittaa uudelleen. Tarkoituksena oli kuitenkin saada aiheesta mahdollisuuksien mukaan useampia näkemyksiä ja kokemuksia, jolloin sekä yksilö- että ryhmähaastattelut sopivat opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmiksi. Haastattelut tehtiin päiväkodissa paikan päällä ja haastatteluaineisto äänitettiin.

5.3 Aineiston analyysimenetelmänä teemoittelu

Aineistoa voidaan analysoida useilla tavoilla, tärkeintä on valita sellainen analyysitapa, jonka avulla saadaan parhaiten vastaukset tutkimuskysymykseen. Laadullisen aineiston tavallisimmat analyysimenetelmät ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi sekä keskusteluanalyysi. Laadullisessa tutkimuksessa analysointivaihe voi

osoittautua aineiston runsauden ja elämänläheisyyden takia haastavaksi, mutta kuitenkin hyvin mielenkiintoiseksi. (Hirsjärvi ym., 2009, ss. 224–225) Tässä opinnäytetyössä analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua.

Teemoittelussa paikannetaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet eli teemat. Aineistosta nostetaan esiin asiakokonaisuuksia ja usein esiintyviä tyypillisiä piirteitä. Teemojen käsittelyn yhteydessä raportissa voidaan esittää aineistosta katkelmia eli sitaatteja, joiden tarkoituksena on havainnollistaa teemoittelua. Teemat syntyvät analyysin tuloksena, jolloin tutkijalla ei ole ennakoon jäsennettyjä teemoja. Aineistosta voi siis nousta esiin sellaisia teemoja, joita tutkija ei ole itse osannut ajatella. (Juhila, n.d.)

Ennen aineiston analysointia haastattelun nauhoitettu aineisto kannattaa litteroida helpottamaan sen läpi käymistä. Litterointi tarkoittaa nauhoitetun aineiston puhtaaksi kirjoittamista sanasanaisesti. (Hirsjärvi ym., 2009, s. 222) Opinnäytetyön haastatteluiden aineisto litteroitiin eli kirjoitettiin puhtaaksi, jonka jälkeen aineisto analysoitiin.

5.4 Eettisyys tutkimuksessa

Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tutkimuksessa tulee noudattaa tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, joita ovat muun muassa rehellisyys ja yleinen huolellisuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä arvioinnissa. Tutkimus tulee tehdä käyttäen eettisesti kestäviä menetelmiä ja tuloksia julkaistaessa tulee toteuttaa avoimuutta ja vastuullista tiedeviestintää. Myös tutkimukseen liittyvät tietoaineistot tulee tallentaa tieteelliselle tiedolle asetettujen vaatimusten mukaisesti. (TENK, 2023) Tutkimusta voidaan pitää luotettavana, kun tutkimuskohde ja tulkittu materiaali vastaavat toisiaan ja teorianmuodostukseen eivät ole vaikuttaneet epäolennaiset tai satunnaiset tekijät (Vilka, 2021, s. 155). Nämä asiat tulee siis huomioida tutkimusta tehtäessä, jotta tutkimusta voidaan pitää luotettavana ja eettisesti hyväksyttävänä.

Kun tutkimusta aletaan tekemään, on selvitettävä, tarvitseeko tutkimukselle hakea tutkimuslupaa. Tutkimuslupa on lupahakemus, jota haetaan tutkimukseen osallistuvilta yhteistyöorganisaatioilta. Tutkimuslupaa varten yhteistyöorganisaatiolle on toimitettava täytetty tutkimuslupalomake, tutkimussuunnitelma sekä tutkittavan tiedote ja suostumusasiakirja ja mahdollisesti muita materiaaleja, joiden pohjalta lupakäsittelijä tekee päätöksensä. (Kettunen, 2019) Tutkimukselle tulee hakea laadullisessa tutkimuksessa tutkimuslupa kohdeorganisaatiolta, jos tutkimukseen osallistuvat tulevat yhdistyksestä,

yriytsestä tai muusta organisaatiosta (Kuula-Luumi, n.d.-a). Opinnäytetyölle haettiin tutkimuslupa yhteistyöorganisaatiolta.

Aina tutkittavan ollessa vuorovaikutuksessa tutkijaan, esimerkiksi haastattelutilanteessa, edellytetään tietoon perustuva eettinen suostumus osallistua tutkimukseen. Jotta tutkittava voi antaa suostumuksen, tulee hänen saada tutkimuksesta ja omista oikeuksistaan tutkittavana riittävästi tietoa. Tutkittavalle tulee kertoa ainakin tutkimuksen tekijät ja taustaorganisaatio, henkilötietojen käsittely tutkimuksessa sekä se, mitä tutkimukseen osallistuminen tarkoittaa konkreettisesti. (Kuula-Luumi n.d.-a) Ennen haastattelua tutkimukseen osallistuville lähetettiin saatekirje, jossa kerrottiin tutkimuksesta tarvittavat tiedot. Suostumus tutkimukseen osallistumiseen varmistettiin vielä haastattelutilanteen aluksi.

Yleisten eettisten periaatteiden mukaisesti muun muassa tutkittavien ihmisarvoa, yksityisyyttä ja itsemääräämisoikeutta tulee kunnioittaa tutkimuksessa. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa rehellisyyttä, huolellisuutta ja tarkkuutta kaikissa tutkimuksen vaiheissa. (Vuori, n.d.) Tämä huomioidaan tutkimuksessa muun muassa niin, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkimukseen osallistuvien anonymiteetista pidetään huolta. Anonymiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimussuunnitelmassa tai raportissa ei mainita tutkimukseen osallistuvista sellaisia tietoja, joista heidät voisi tunnistaa. Tutkijat pitävät huolen myös siitä, että mahdolliset tunnistetiedot tutkittavista pysyvät vain heillä itsellään.

Laadullisen aineiston anonymisointi eli aineiston tunnistetietojen hävittäminen aineistosta helpottaa muun muassa aineisto-otteiden julkaisua. Anonymisointi on hyvä huomioida jo aineistonkeruuvaiheessa esimerkiksi minimoimalla eli suunnittelemalla aineiston keruu niin, että aineisto sisältäisi mahdollisimman vähän henkilötietoja. (Kuula-Luumi, n.d.-b) Tässä opinnäytetyössä ei kerätä haastateltavista tunnistetietoja, mutta heidän ammattinsa tulee ilmi. Haastateltavia pyydettiin puhumaan niin, ettei heitä tai heidän asiakkaitaan tunnistettaisi kuvauksista. Lopuksi aineisto anonymisoitiin opinnäytetyön loppuraporttia varten. Anonymisoinnin keinoina voi käyttää esimerkiksi henkilönimien vaihtamista keksityiksi nimiksi, tunnistetietojen vaihtamista tai arkaluonteisten tietojen harkinnanvaraista poistamista tai muuttamista (Kuula-Luumi, n.d.-b).

5.5 Opinnäytetyön kestävyys

Tutkimuksessa huomioidaan kestävä kehityksen teemat. Kestävällä kehityksellä tarkoitetaan kehitystä, joka turvaa hyvät elämisen mahdollisuudet sekä nykyisille että tuleville sukupolville. Kestävä kehitys voidaan jakaa kolmeen ulottuvuuteen, joita ovat ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys. (Pohjola & Särkelä, 2011, s. 10) Tässä opinnäytetyössä erityisesti sosiaalisen kestävyiden teemat nousevat keskeiseksi.

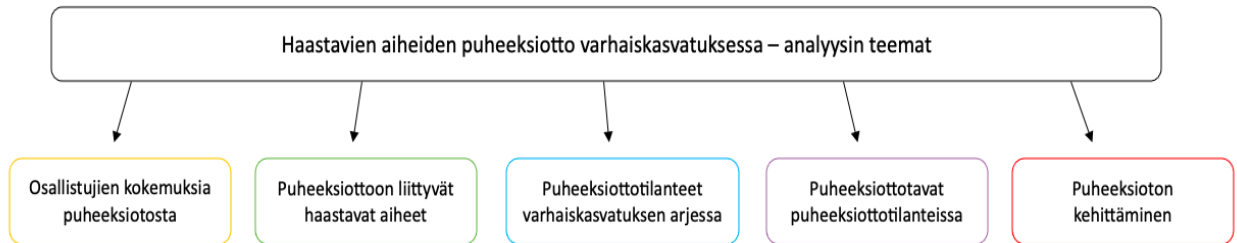
Sosiaalinen kestävyys on keskeinen tekijä hyvinvoinnin kannalta (Pohjola & Särkelä, 2011, s. 9). Yksi kestävä kehityksen tavoitteista on eriarvoisuuden vähentäminen, mikä liittyy myös sosiaaliseen kestävyteen (THL, 2021). Ajatteleminen, että varhaiskasvatuksella on tärkeä rooli hyvinvoinnin edistämässä ja eriarvoisuuden vähentämisessä. Sosiaalisen kestävyiden perustana on muun muassa ihmisyyttä kunnioittavat perusarvot (Pohjola & Särkelä, 2011, s. 304). Sosiaaliseen kestävyteen liittyy esimerkiksi yksilön mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä, osallisuus ja yhteisöllisyys yhteiskunnassa sekä riittävä toimeentulo, riittävät hyvinvointipalvelut ja turvallisuus. (Pohjola & Särkelä, 2011, s. 14)

Varhaiskasvatuksen arjessa huomioidaan kestävä kehityksen eri teemat. Kestävä kehitys näkyy arjen valinnoissa ja toimissa. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia, mikä ennaltaehkäisee myös kiusaamista sekä lisää lasten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvallisuutta. (Opetushallitus, 2022, s. 33)

6 Tutkimuksen tulokset

Tässä luvussa kerrotaan tutkimuksen tuloksista. Haastattelukysymyksiä on analysoitu teemoittelun avulla kysymyskohtaisesti. Haastattelukysymykset ovat opinnäytetyössä liitteenä. Tutkimustulokset on jaettu viiteen (5) alalukuun, joissa käydään läpi analyysin tuloksena syntyneet teemat (Kuva 1). Teemoista on tehty kaavioita, joissa kuvataan alateemojen mainintojen määrää aineistossa eli mitä enemmän alateemasta on mainintoja aineistossa, sitä isompi alue sillä on kaaviossa. Tutkimuskysymyksiä opinnäytetyössä olivat, millaiset aiheet varhaiskasvatuksen opettajat kokevat haastaviksi ottaa puheeksi, millaisissa tilanteissa varhaiskasvatuksessa otetaan haastavia aiheita puheeksi sekä kokevatko varhaiskasvatuksen opettajat puheeksioton kehittämiseksi tarvetta varhaiskasvatusalalla.

Kuva 1. Haastavien aiheiden puheeksiotto varhaiskasvatuksessa – analyysin teemat.

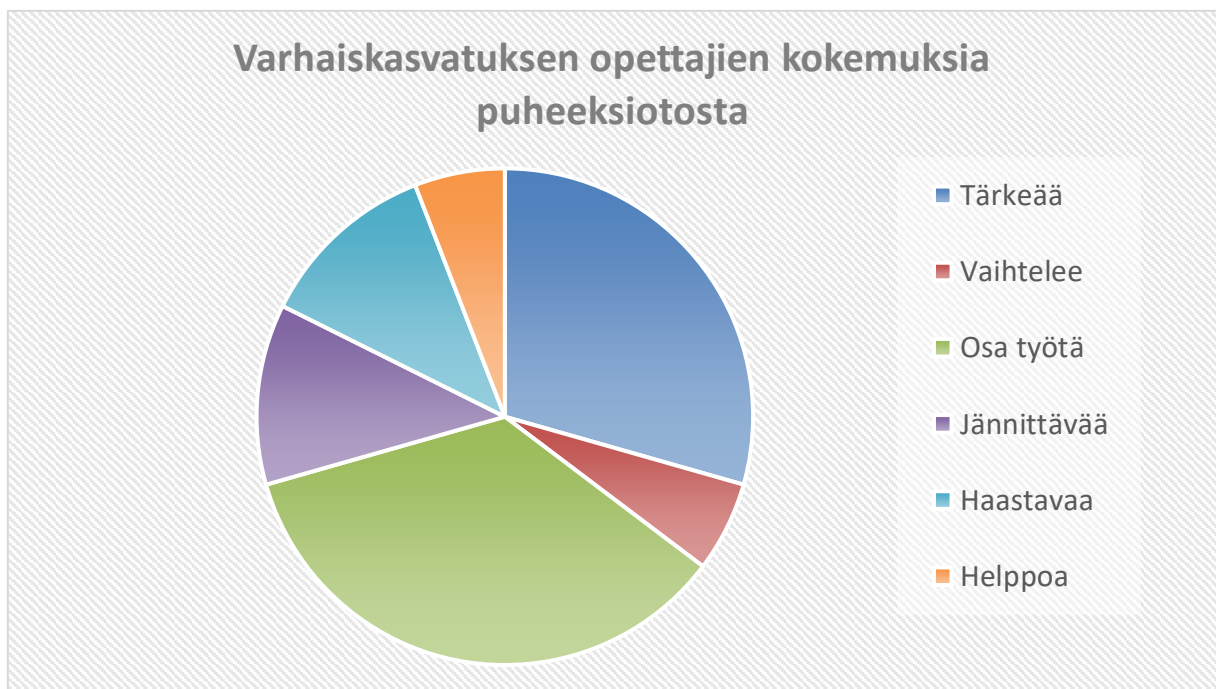

Toteutimme haastattelut yhtenä ryhmähaastatteluna ja kolmena yksilöhaastatteluna. Haastatteluihin osallistui yhteensä kuusi (6) varhaiskasvatuksen opettajaa. Olemme tyytyväisiä haastatteluista saadun aineiston määrään. Alun perin ajattelimme pitää kaksi ryhmähaastattelua, mutta sairastumisista johtuen saimme pidettyä haastattelut aikataulussa muuttamalla toisen ryhmähaastattelun yksilöhaastatteluiksi.

6.1 Osallistujien kokemuksia puheeksiotosta

Haastattelussa kysyttiin osallistujien kokemuksia puheeksiotosta varhaiskasvatuksessa. Aineistosta selvisi, että puheeksiotto koettiin toisaalta haastavana ja toisaalta helppona asiana. Osa kertoi, että kokemus puheeksiotosta vaihtelee ja osa koki puheeksioton jännittäväksi. Suurin osa haastatteluihin osallistuneista varhaiskasvatuksen opettajista kertoi kokevansa puheeksioton tärkeänä ja kuuluvan osaksi työtä. Erityisesti puheeksioton tärkeyttä ja työhön kuulumista korostettiin. (Kuva 2)

Kuva 2. Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksia puheeksiotosta.

Lisäksi selvisi, mitkä asiat ovat yhteydessä siihen, millaisena puheeksiotto koetaan. Varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat sen, millaisena puheeksiotto koetaan riippuvan suhteesta perheeseen, puheeksiotettavasta asiasta ja työkokemuksesta. Haastateltavat kuvasivat puheeksioton olevan myös osa varhaista puuttumista.

Me ollaan tässä siinä hyvässä asemassa, että ollaan niin lähellä perheitä.

Nykyään tosiaan tää varhaiskasvatus nii se on myös hirveen paljon perhetyötä, et me hoidetaan niinku kokonaisuudessaan perheitä ja heidän hyvinvointia.

Aineistossa korostui luottamuksellisen suhteen merkitys huoltajan ja varhaiskasvattajan välillä. Luottamuksellisen suhteen saavuttamiseksi varhaiskasvattajan pitää tutustua perheeseen. Kun varhaiskasvattaja tuntee perheen, hänen on helpompi ottaa haastavia aiheita puheeksi. Aineistosta nousi esille, että perheeseen tutustuminen on tärkeää haastavien aiheiden puheeksiottamisen kannalta, koska silloin on mahdollista esimerkiksi ennakoida, millä tavalla huoltaja mahdollisesti suhtautuu tai reagoi asiaan.

Tutkimuksessa kysyttiin myös valmistautumisesta puheeksiottoon liittyen. Haastatteluun osallistuneet kertoivat, että valmistautuvat tai ovat aiemmin valmistautuneet puheeksiottoon jollain tavalla. Valmistautumistapoina haastateltavat kertoivat miettivänsä tai harjoittelevansa

puheeksiottotilannetta etukäteen sekä keräämällä faktatietoa puheeksiotettavan asian pohjaksi. Aineistosta nousi tärkeänä kollegoilta ja lähiesihenkilöltä saatava tuki. Haastateltavat kokivat tuen tuovan itselleen turvaa.

Mitä haastavampi se aihe on, niin sitä tärkeämpi on, että on antaa huoltajalle se faktatieto mihinkä tämä pohjautuu, tämä minun ajatukseni ja mitkä on meidän velvollisuudet mitä jo laki velvoittaa.

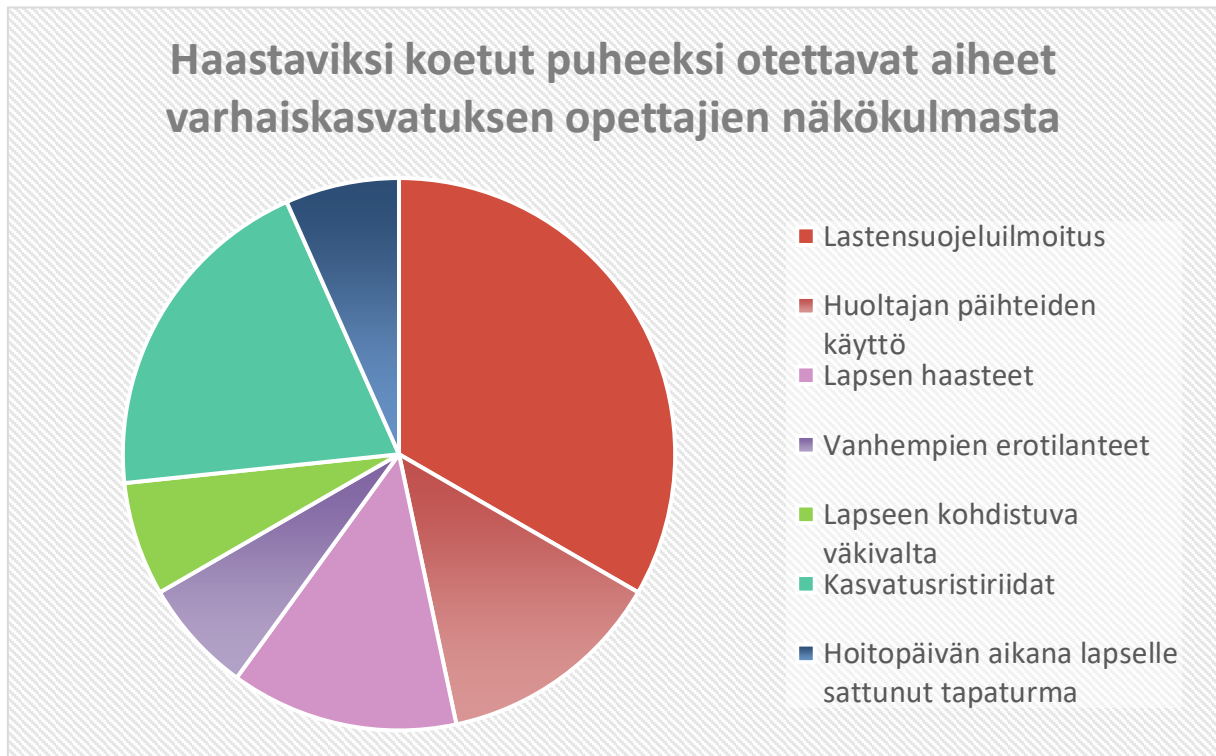
On tärkeä just et on työpari siinä lähettyvillä, et ei oo yksin niissä tilanteissa. Ei oo yhtään tavatonta, että toinen ihminen suuttuu.

Tutkimuksesta selvisi, että varhaiskasvatuksen opettajat kokevat puheeksiottoon valmistautumisen positiivisena asiana. Aineistosta ilmeni, että valmistautuminen puheeksiottotilanteeseen edesauttaa rakentavan keskustelun käymistä. On myös todennäköisempää, että huoltaja ei koe tilannetta hyökkääväksi, kun varhaiskasvattaja on etukäteen miettinyt esimerkiksi sanavalintojaan.

6.2 Puheeksiottoon liittyvät haastavat aiheet

Yhtenä tutkimuskysymyksenä oli ”Millaiset aiheet varhaiskasvatuksen opettajat kokevat haastaviksi ottaa puheeksi?”. Aineistosta nousi esiin seitsemän eri teemaa tähän liittyen. Haastatteluihin osallistuneiden varhaiskasvatuksen opettajien vastauksista selvisi, että haastaviksi koettuja puheeksi otettavia aiheita varhaiskasvatuksessa on ollut lastensuojeluilmoitus, huoltajan päihteiden käyttö, lasten haasteet, vanhempien erotilanne, lapseen kohdistuva väkivalta, hoitopäivän aikana lapselle sattunut tapaturma sekä kasvatusristiriidat. Yleisimpinä aiheina aineistossa esiintyi kasvatusristiriidat sekä lastensuojeluilmoituksen puheeksiotto huoltajan kanssa. (Kuva 3)

Kuva 3. Haastaviksi koetut puheeksi otettavat aiheet varhaiskasvatuksen opettajien näkökulmasta.

Aineistosta ilmeni, että perheen sisäisiin asioihin tai kasvatukseen puuttuminen koetaan herkkinä aiheina ja haastavana ottaa puheeksi. Varhaiskasvattajilla ja huoltajilla voi olla eriäviä näkemyksiä lasten kasvatukseen liittyen, mikä voi aiheuttaa kasvatusristiriitoja. Jokaisen perheen yksilölliset tavat kuitenkin huomioidaan varhaiskasvatuksessa, mutta sellaisiin asioihin puututaan, jotka saattavat olla lapselle haitaksi.

Ihan lähdetään siitä, että vanhempien kanssa keskustellaan tavasta kasvattaa, se on hyvin herkkä aihe.

Erytisesti haastavaksi koetaan ottaa puheeksi sellaisia asioita, joiden vuoksi on jouduttu tekemään lastensuojeluilmoitus. Lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ja siihen johtaneista syistä kerrotaan huoltajalle, jolloin puheeksioton aiheena on lastensuojeluilmoitus. Aineistosta selvisi, että lastensuojeluilmoituksia on jouduttu tekemään esimerkiksi silloin, kun työntekijöillä on herännyt huoli lapsesta.

Lastensuojeluilmoitusten tekemiset, ne on ollu kyllä semmosii aika haastavia juttuja, mutta nekin kaikki on tietysti lapsen parhaaksi.

Huoltajan päihteiden käytön puheeksiotto koetaan haastavana. Aineistosta ilmeni, että esimerkiksi silloin, kun varhaiskasvattaja epäilee huoltajan olevan päihtynyt tullessaan hakemaan lasta päiväkodista, ei lasta voida välttämättä huoltajalle luovuttaa. Asia on otettava puheeksi tilanteessa mahdollisuuksien mukaan. Jos huoltaja on lapsen seurassa päihtyneenä, voi se olla lapselle vaaraksi.

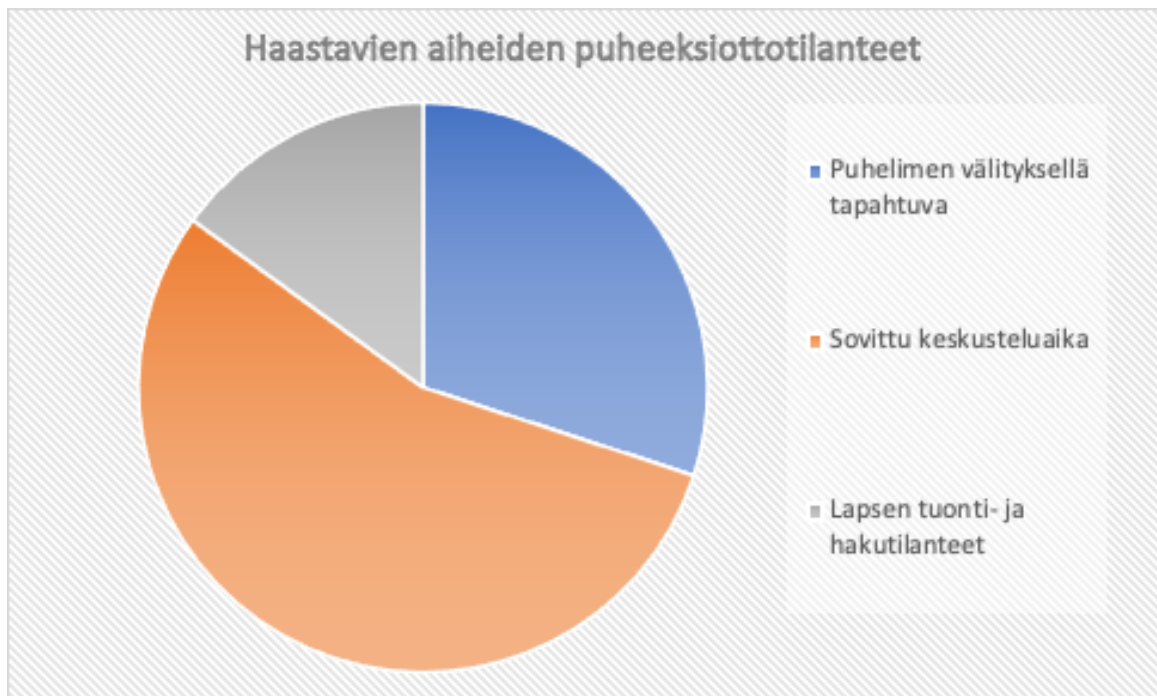
Lapsen päiväkodissa ilmenevien haasteiden puheeksiotto koetaan myös haastavaksi aiheeksi. Aineistosta nousi esiin tehostetulla ja erityisellä tuella olevat lapset ja heidän haasteensa arjessa sekä konkreettisena haasteena lapsen aggressiivinen käytös päiväkodissa. Lapsen haasteista puhuttaessa tulee muistaa, että huoltajat ovat lastensa parhaita asiantuntijoita, mikä ilmeni myös aineistosta.

Aineistosta haastaviksi puheeksiotettaviksi aiheiksi nousi esiin myös lapsen vanhempien erotilanteet, lapseen kotona kohdistuva väkivalta ja hoitopäivän aikana päiväkodissa lapselle sattunut tapaturma. Haastateltavat kertoivat, että vanhempien erotilanne näkyy usein lapsessa päiväkodissa. Lapseen kohdistuva väkivalta voi olla sekä henkistä että fyysistä, mikä ilmeni aineistosta. Aineistosta ilmeni, että lapselle hoitopäivän aikana sattuneen tapaturman kertominen huoltajalle on haastavaa erityisesti silloin, jos tapaturma on päässyt tapahtumaan esimerkiksi henkilöstövajeen takia.

6.3 Puheeksiottotilanteet varhaiskasvatuksen arjessa

Toisena tutkimuskysymyksenä oli "Millaisissa tilanteissa varhaiskasvatuksessa otetaan haastavia aiheita puheeksi?". Tutkimuksesta selvisi, että varhaiskasvatuksen opettajat ottavat haastavia aiheita puheeksi puhelimen välityksellä, sovittuina keskusteluaikoina sekä lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Yleisimpänä puheeksiottotilanteena aineistossa ilmeni sovittu keskusteluaika. (Kuva 4)

Kuva 4. Haastavien aiheiden puheeksiottotilanteet.

Puhelimen välityksellä tapahtuva puheeksiotto sisältää sekä soittamisen että viestin laittamisen huoltajalle. Tällä tavalla varhaiskasvatuksen opettajat pystyvät ottamaan aiheita puheeksi esimerkiksi keskellä päivää. Puheeksiotto puhelimen välityksellä on mahdollisesti helpoin ja nopein tapa saada keskusteltua huoltajan kanssa ilman häiriötekijöitä.

Jos on joku tosi akuutti asia niin voidaan ihan soittaa vanhemmalle tai laittaa viestiä.

Sovitulla keskusteluajalla tarkoitetaan varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluun varattua aikaa tai muuta ennalta sovittua keskustelu-aikaa, joka tapahtuu yleensä päiväkodissa paikan päällä. Sovittu keskustelu-aika antaa mahdollisuuden sekä huoltajalle että varhaiskasvattajalle valmistautua etukäteen tilanteeseen. Ennalta sovitut keskusteluajat mahdollistavat tilanteen rauhallisuuden ja keskusteluun osallistuvien osapuolten keskittymisen tilanteeseen.

Jos jotain asioita nousee, niin myöskin varataan aikaa siihen ja sovitaan semmonen keskustelumahdollisuus.

Lapsen tuonti- ja hakutilanteet tarkoittavat niitä tilanteita, kun huoltaja tuo lapsen päiväkotiin tai hakee sieltä kotiin. Lapsen hakutilanteessa varhaiskasvattaja tavallisesti kertoo huoltajalle

lapsen päivästä. Näissä tilanteissa on myös mahdollista tuoda esiin, jos päivän aikana on tapahtunut jotain, mikä olisi hyvä ottaa puheeksi. Hakutilanteet saattavat olla rauhattomia tai kiireisiä, sillä useita lapsia haetaan mahdollisesti samoihin aikoihin. Lapsen tuontitilanteessa voi olla myös mahdollisuus ottaa asioita puheeksi, mikäli silloin on rauhallista.

Se semmonen rauhallinen tilanne, ei huudeta käytävällä koko kansan kuullen, vaan että voi kysyä että onko sulla hetki aikaa.

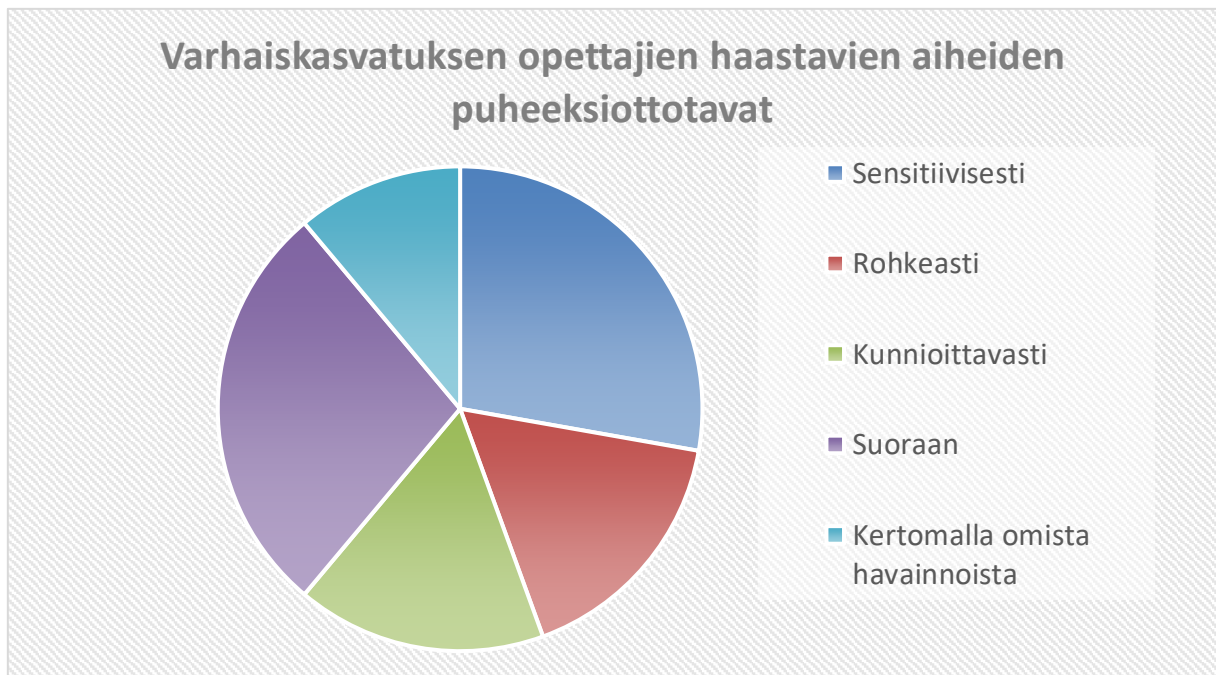
Aineistossa korostui rauhallisen tilanteen merkitys haastavien aiheiden puheeksiotossa. Lisäksi aineistosta nousi esille, että varhaiskasvatuksen opettajat kokevat luottamuksen heidän ja huoltajien välillä olevan merkittävässä roolissa puheeksiotossa. Hyvä kasvatusyhteistyö lisää molemminpuolista luottamusta, jolloin myös huoltajat itse pystyvät ottamaan asioita puheeksi.

6.4 Puheeksiottotavat puheeksiottotilanteissa

Puheeksioton tapa ja tilanne liittyvät toisiinsa, sillä se, millä tavalla varhaiskasvattaja ottaa asian puheeksi, vaikuttaa puheeksiottotilanteeseen. Tutkimuksesta selvisi, millä tavalla haastavia aiheita otetaan puheeksi. Haastateltavat kertoivat, että haastavia aiheita otetaan puheeksi sensitiivisesti, kunnioittavasti, rohkeasti ja suoraan sekä kertomalla omista havainnoistaan. Erityisesti asioiden kertominen suoraan ja sensitiivisyys korostuivat aineistossa. (Kuva 5)

Tilanteessa vaaditaan tosi paljon sitä sensitiivisyyttä, semmosta tilanteiden lukutaitoa.

Kuva 5. Varhaiskasvatuksen opettajien haastavien aiheiden puheeksiottotavat.

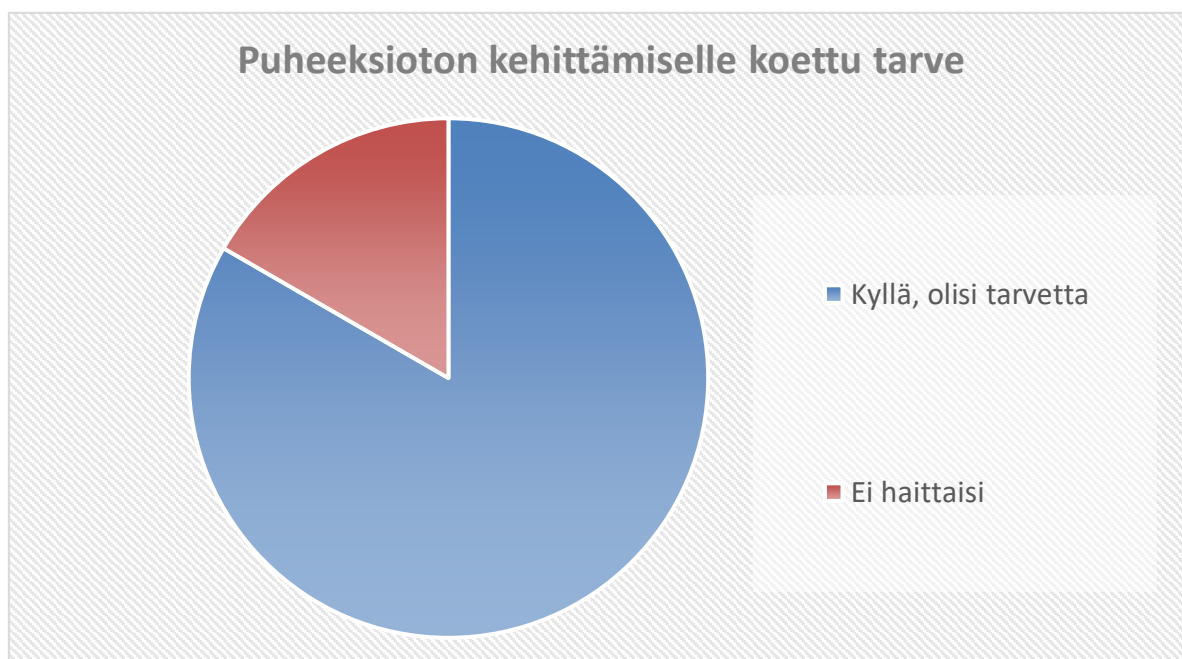
Kun asia otetaan puheeksi huoltajaa kunnioittavalla tavalla eli kunnioittavasti ja sensitiivisesti, huoltaja mahdollisesti suhtautuu asiaan paremmin. Haastavia aiheita on tärkeä ottaa puheeksi rohkeasti ja suoraan. Asia on hyvä esittää suoraan kiertelemättä, mutta kuitenkin samalla huoltajaa kunnioittaen valitsemalla sanat niin, että puheeksiotto edistää yhteistyötä. Omista havainnoista kertominen luo pohjaa puheeksiotettavalle asialle.

6.5 Puheeksioton kehittäminen

Kolmas tutkimuskysymys liittyi puheeksioton kehittämiseen. Tutkimuskysymyksenä oli ”Kokevatko varhaiskasvatuksen opettajat puheeksioton kehittämiseksi tarvetta varhaiskasvatusalalla?”. Tutkimuksesta selvisi, että puheeksioton kehittämiseksi olisi tarvetta tai se ei ainakaan haittaisi (Kuva 6).

Ylipäätään kaikki kehittäminen vie aina asioita eteenpäin.

Kuva 6. Puheeksioton kehittämiseksi koettu tarve.

Tutkimuksessa kysyttiin myös, onko varhaiskasvattajilla olemassa puheeksiottoon valmista mallia tai toimintatapaa. Tutkimuksesta ilmeni, että suurin osa varhaiskasvatuksen opettajista ei ole käyttänyt tai ei tiedä, onko heidän yksikössään olemassa puheeksioton tueksi valmista mallia, toimintatapaa tai ohjetta. Esille nousi myös, että olisi hyvä, jos aiheeseen liittyen saataisiin koulutusta tai ohjeistusta.

On hyvä, jos semmonen niin sanottu protokolla olis selvillä, että kehenkä otetaan yhteyttä ja mitä tapahtuu, mikä se on se prosessi, ni sen tietäminen jo helpottaa.

Haastateltavat kertoivat yleisenä toimintatapana puheeksiotossa olevan keskustelu lähiesihenkilön ja kollegoiden kanssa ennen puheeksiottoon ryhtymistä. Aineistosta nousi esille varhaiskasvatussuunnitelmalomakepohjan käyttö puheeksioton tukena sekä työyhteisön tuki. Kehittäväksi koettiin puheeksiottotilanteen läpikäynti jälkeen päin tiiminä.

Haastattelussa kysyttiin myös puheeksioton yleisyydestä varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksesta selvisi, että haastavien aiheiden puheeksioton yleisyys koetaan vaihtelevana. Osa koki sen yleisenä ja osa ei. Kaikki haastatteluun osallistuneet kuitenkin vastasivat, että ovat joutuneet ottamaan haastavia aiheita puheeksi työskennellessään varhaiskasvatuksessa. Haastateltavat korostivat myös puheeksioton velvoittavuutta työssään.

Että ei vain olisi mahdollista, että joidenkin asioiden puheeksiottaminen jäis sen takia, että työntekijä ei uskalla tai halua.

Varhaiskasvatuksen opettajat kertoivat haastavien aiheiden puheeksioton yleisyyden olevan yhteydessä siihen, millaisesta lapsiryhmästä on kyse ja millä alueella työskennellään. Aineistosta nousi esille, että haastavia aiheita otetaan puheeksi enenevässä määrin. Aineistosta ilmeni myös osan kokevan, ettei haastavista aiheista ole tarkoituksenmukaista puhua päivittäin, sillä se kuormittaa huoltajia. Tällainen aihe voi olla esimerkiksi lapsella usein toistuva samankaltainen haastavaksi koettu käytös, josta sekä huoltaja että varhaiskasvattajat ovat tietoisia.

7 Johtopäätökset

Tutkimuksessa havaittiin, että varhaiskasvatuksen opettajat kokevat lastensuojeluilmoituksen, huoltajan päihteiden käytön, lapsen haasteiden, vanhempien erotilanteiden, lapseen kohdistuvan väkivallan, kasvatuserityksien sekä hoitopäivän aikana lapselle sattuneen tapaturman haastaviksi aiheiksi ottaa puheeksi lasten huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa on siis useita aiheita, jotka koetaan haastaviksi ottaa puheeksi. Haastavat aiheet ovat usein perheen sisäisiä herkkiä asioita, jotka voivat vaikuttaa lapseen jollakin tavalla negatiivisesti. Aiheita voi olla haastava ottaa puheeksi esimerkiksi sen takia, että ei tiedä, miten huoltaja siihen suhtautuu tai reagoi.

Tulosten mukaan se, millaisena puheeksiotto koetaan, riippuu työntekijän työkokemuksesta sekä suhteesta perheeseen ja puheeksiotettavasta asiasta. Puheeksiotto koetaan tärkeänä osana varhaiskasvatustyötä ja varhaiskasvattajien velvollisuudeksi. Osa kokee puheeksioton olevan helppoa, mutta osa pitää sitä haastavana tai jännittävänä. Vaikka puheeksiotto voidaan kokea haastavana ja jännittävänä, varhaiskasvatuksen opettajat tiedostavat sen olevan tärkeä osa heidän työtään. Työkokemuksen sekä luottamuksellisen suhteen huoltajan ja varhaiskasvattajan välillä voidaan ajatella helpottavan puheeksiottoa.

Tuloksista ilmeni, että varhaiskasvatuksen opettajat ottavat haastavia aiheita puheeksi puhelimen välityksellä, sovituissa keskusteluajoissa sekä lapsen tuonti- ja hakutilanteissa. Yleisimpänä puheeksiottilanteena aineistossa toistuu sovittu keskustelu-aika. Haastavia aiheita otetaan puheeksi erilaisissa tilanteissa varhaiskasvatuksen arjessa, mutta varhaiskasvatuksen opettajat valitsevat puheeksiottilanteeksi mahdollisuuksien mukaan sellaisen tilanteen, jolloin heillä itsellään on aikaa keskittyä asiaan.

Tutkimuksessa selvisi, että varhaiskasvatuksen opettajat pitävät rauhallista tilannetta tärkeänä, kun haastavia aiheita otetaan puheeksi. Merkittävämpää on siis tilanteen rauhallisuus eikä se, missä asia otetaan puheeksi. Myös aiemmissa tutkimuksissa on selvinnyt, että rauhallista tilannetta pidetään tärkeänä ja puheeksiottopaikalla on suuri vaikutus siihen, miten huoltaja kokee tilanteen (Kankaanpää & Taavitsainen, 2012). Keskustelu on tärkeä käydä rauhallisessa tilassa, sillä se antaa mahdollisuuden tunteiden purkautumiseen puheeksiottotilanteessa (Eriksson & Arnkil, 2012, s. 16).

Tuloksista ilmeni, että haastavia aiheita otetaan puheeksi varhaiskasvatuksessa sensitiivisesti, kunnioittavasti, rohkeasti ja suoraan sekä kertomalla omista havainnoistaan. Voidaan ajatella, että varhaiskasvatuksen opettajat pitävät yhteistyön ja luottamuksellisen suhteen säilymistä tärkeänä ottaessaan haastavia aiheita puheeksi lasten huoltajien kanssa heitä kunnioittavalla tavalla. Haastavien aiheiden puheeksioton yleisyyteen vaikuttaa tulosten mukaan lapsiryhmä ja alue, jossa päiväkotia sijaitsee. Voidaan siis ajatella, että puheeksioton yleisyys on vaihtelevaa ja vaihtelevuuden johtuvan esimerkiksi vuosittaisesta lapsiryhmästä. Lapsiryhmässä voi olla esimerkiksi jonain vuonna paljon sellaisia lapsia, joilla on haasteita tai jotka tulevat valtaväestöstä poikkeavasta kulttuuritaustasta, mikä voi omalta osaltaan lisätä puheeksioton yleisyyttä.

Tutkimuksessa havaittiin, että varhaiskasvatuksen opettajilla ei ole tiedossa, onko varhaiskasvatuksessa olemassa puheeksiottoon valmiita malleja, toimintatapaa tai ohjeita. Puheeksioton kehittämiseen suhtauduttiin positiivisesti ja sille koettiin myös tarvetta. Tuloksista ilmeni, että varhaiskasvatuksen opettajat valmistautuvat tai ovat aiemmin valmistautuneet puheeksiottotilanteisiin jollain tavalla ja tärkeänä esiin nousi lähiesihenkilöltä ja kollegoilta saatava tuki. Puheeksiotto voi olla hyvä tehdä työparityöskentelynä, jolloin työparilta saa tukea puheeksiottotilanteessa (Eriksson & Arnkil, 2021, s. 16).

Johtopäätöksenä on, että työyhteisöltä saatava tuki antaa varmuutta ja tukea omille havainnoille, mikä auttaa puheeksiotossa. Varhaiskasvatuksessa valmiiden mallien sijasta puheeksiotossa merkittävänä pidetään työyhteisöstä saatua tukea sekä luottamuksellista ja hyvää yhteistyösuhdetta huoltajien kanssa. Kuitenkin varhaiskasvatuksessa toivotaan asiaan liittyen myös ohjeistusta ja kehittämistä pidetään positiivisena asiana. Myös Kivisen (2023) tutkimuksessa on selvinnyt varhaiskasvattajien kokevan kaipaavan tukea ja ohjeistusta puheeksiottoon liittyen. Voidaan myös olettaa, että puheeksiottotilanteeseen valmistautuminen helpottaa puheeksiottoa, jos sen kokee jännittäväksi tai haastavaksi.

Varhaiskasvatuksessa tapahtuvaan haastavien aiheiden puheeksiottoon liittyen nousee esiin useita asioita. Tuloksissa korostuu, että varhaiskasvattajat pitävät puheeksiottoa tärkeänä ja myös velvollisuutenaan sekä puheeksiotossa merkittävänä luottamuksellista yhteistyösuhdetta huoltajiin. Varhaiskasvatuksen opettajien kokemuksen mukaan haastavia puheeksiotettavia aiheita on useita. Puheeksiottilanteessa tärkeäksi koetaan tilanteen rauhallisuus. Varhaiskasvatuksen opettajat kokevat puheeksioton kehittämisen positiivisena asiana. Tämän tutkimuksen pohjalta ei kuitenkaan voida hahmottaa koko totuutta, sillä tutkimus on tehty vain kuuden varhaiskasvatuksen opettajan näkemyksen mukaan. Haastatteluaineisto oli osallistujien määrään nähden laaja ja vastaukset aiheeseen sopivia. Jokaisella työntekijällä on oma tapa toteuttaa puheeksiottoa, eikä siihen ole yhtä oikeaa tapaa. Kuitenkin tutkimuksesta nousi esiin monia asioita, joita on hyvä huomioida puheeksiotossa.

8 Pohdinta

Opinnäytetyöprosessi on ollut mielenkiintoinen ja aiheen valinta oli alusta asti selkeä. Varhaiskasvatuksen kentän ollessa meille tuttu halusimme lähteä tutkimaan aihetta, joka liittyy varhaiskasvatuksen arjessa tapahtuvaan varhaiskasvattajien ja huoltajien väliseen yhteistyöhön. Koimme merkitykselliseksi tutkia haastavien aiheiden puheeksiottoa, sillä puheeksiotto on usein hankalaa, mutta kuitenkin tärkeää varhaisen puuttumisen kannalta ja osa työtä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyössä keskityttiin varhaiskasvattajien ajatuksiin ja kokemuksiin puheeksioton teemoihin liittyen. Aihe nousi esiin opinnoissa käydyn mielenterveyteen, päihteisiin ja kriiseihin liittyvän kurssin teemoista, joihin puheeksiotto aiheena mielestämme kytkeytyy.

Aihe on ajankohtainen, sillä yhteiskunnassa puhutaan asioista nykyään avoimemmin kuin ennen, mutta edelleen on myös aiheita, joita piilotellaan perheessä esimerkiksi häpeän vuoksi. Yhteiskunta mahdollistaa nykyään haastavien aiheiden esiin tuomisen paremmin ja niiden ajatellaan olevan osa elämää ja jollakin tavalla haasteet koskettavat lähes jokaista. Mitä enemmän asioita otetaan puheeksi, sitä helpommin niihin saadaan apua, ja mitä enemmän asioista puhutaan, sitä helpompi niitä on jatkossa tuoda esiin. Puheeksiotto on osa varhaista puuttumista ja silloin ajatellaan aina lapsen etua. Kun lapsista pidetään huolta heidän ollessa lapsia, he voivat todennäköisesti paremmin tulevaisuudessa aikuisina.

Puheeksioton kokemus riippuu työntekijästä ja siihen vaikuttaa moni asia. Tutkimuksessa ilmeni, että puheeksioton yleisyys vaihtelee. Ajattelempa, että puheeksioton yleisyyteen voi

vaikuttaa esimerkiksi sen alueen elintaso tai kulttuurinen moninaisuus, jossa päiväkotit sijaitsee. Jos päiväkotit sijaitsee esimerkiksi kulttuurisesti monimuotoisella alueella, voi sillä olla vaikutusta haastavien aiheiden puheeksioton yleisyyteen kulttuurierojen ja kielellisten haasteiden vuoksi. Kulttuurisesti monimuotoisella alueella sijaitsevassa päiväkodissa saatetaan siis kohdata enemmän haasteita haastavien aiheiden puheeksiotossa. Kulttuuritausta voi myös vaikuttaa siihen, millä tavalla huoltaja reagoi puheeksiotettavaan asiaan. Tämän takia on tärkeää valmistautua puheeksiottotilanteeseen etukäteen, jotta keskustelu pysyisi mahdollisimman kunnioittavana kaikkia osapuolia kohtaan.

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Kanta-Hämeen alueen päiväkodin kanssa. Yhteistyö sujui hyvin ja saimme vapaasti suunnitella ja toteuttaa opinnäytetyötä. Olemme tyytyväisiä tutkimuksesta saatuun aineistoon. Aineisto oli tutkimuksen laajuuteen nähden tarpeeksi laaja ja vastaukset aiheeseen sopivia. Tutkimusosuus oli tarkoitus toteuttaa kahtena ryhmähaastatteluna, sillä ajattelimme saavamme niistä laajemman aineiston ja useampia näkemyksiä, kun osallistujat voisivat saada toistensa vastauksista uusia ajatuksia. Haastattelut toteutuivat kuitenkin yhtenä ryhmähaastatteluna ja kolmena yksilöhaastatteluna. Muutos tehtiin sairastumisista johtuvista aikatauluhaasteista, sillä emme olleet varautuneet mahdollisiin sairauspoissaoloihin ja toteutusvaiheeseen varattu aika oli rajallinen. Tämä ei kuitenkaan mielestämme vaikuttanut aineiston laajuuteen merkittävästi, vaan saimme sekä yksilöhaastatteluista että ryhmähaastattelusta riittävästi aineistomateriaalia.

Ajattelemme, että opinnäytetyön tilaaja pystyy kehittämään puheeksiottoa tutkimuksesta saatujen tulosten pohjalta sekä saamaan selville, minkälaisiin asioihin työntekijät kaipaavat tukea. Tilaaja saa tietoa varhaiskasvatuksen opettajien ajatuksista puheeksiottoon liittyen. Jatkossa tähän aiheeseen liittyen voisi tehdä laajemmankin tutkimuksen, jonka pohjalta voisi kehittää puheeksiottoon esimerkiksi oppaan yleisesti varhaiskasvatuksen kentälle.

Opinnäytetyöprosessin vaiheet sujuivat melko hyvin ja pysyimme aikataulussa. Aloitimme prosessin keväällä 2023 aiheen valinnalla, ja suunnitelman opinnäytetyölle teimme alkusyksyn aikana. Haastattelut toteutettiin lokakuussa 2023, ja opinnäytetyö valmistui loppuvuoden aikana. Opinnäytetyön aikana opimme sopeutumaan nopeasti muuttuviin tilanteisiin.

Opinnäytetyöprosessin aikana olemme syventäneet tietoaamme varhaiskasvatuksesta ja puheeksiotosta. Opinnäytetyö on antanut uusia näkökulmia puheeksioton aiheisiin liittyen. Koemme pystyvämme hyödyntämään opinnäytetyöprosessin aikana oppimaamme tietoa puheeksiotosta varhaiskasvatuksen työkentällä. Vaikka puheeksiotto ylipäätään tällä hetkellä

tuntuu meistä haastavalta, niin saimme haastatteluista uusia näkökulmia siihen, millaisiin asioihin olisi hyvä keskittyä puheeksiotossa. Opinnäytetyöprosessin aikana olemme kehittyneet tutkimustiedon etsimisessä, ja opinnäytetyö on opettanut myös lisää tutkimusprosessista. Opinnäytetyöprosessi on antanut valmiuksia toimia tulevaisuudessa yhteistyössä huoltajien kanssa haastavimpienkin aiheiden kohdalla.

Lähteet

- Eriksson, E. & Arnkil, T. E. (2012). *Huoli puheeksi: Opas varhaisista dialogeista*. Stakes.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-33-1792-8>
- Helminen, J. & Armanto, A. (2017). *Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa*. Edita.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Hujala, E., Turja, L. & Alijoki, A. (2020). *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. PS-kustannus.
- Juusola, A. (2021). *Jutellaanko?: Miten käsitellä lapsen kanssa vaikeita asioita*. Kirjapaja.
- Juhila, K. (n.d.) Teemoittelu. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Kankaanpää, A. & Taavitsainen, J. (2012). ”Jos on jotain mikä vaivaa niin on tärkeää puhua meillekin siitä.”: 4–5-vuotiaiden lasten vanhempien näkemyksiä huolen puheeksiottamisen tilanteista varhaiskasvatuksessa [opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201201271672>
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. (2007). *Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta: Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen*. Stakes.
- Kettunen, J. (24.7.2019). *Selvitä, tarvitsetko tutkimuksellesi luvan*. Vastuullinen tiede.
<https://vastuullinentiede.fi/fi/tutkimuksen-suunnittelu/selvita-tarvitsetko-tutkimuksellesi-luvan>
- Kivinen, R. (2023). *Lähisuhdeväkivallan puheeksi ottaminen varhaiskasvatuksessa* [opinnäytetyö, Tampereen ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2023052815053>
- Koivula, M., Siippainen, A., Eerola-Pennanen, P. & Böök, M. L. (2022). *Valloittava varhaiskasvatus: Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Vastapaino.
- Kuula-Luumi, A. (n.d.-a). Tutkimuslupa, suostumus, informointi ja tietosuojat. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimuslupa-suostumus-informointi-ja-tietosuoja/>
- Kuula-Luumi, A. (n.d.-b). Laadullisen aineiston anonymisointi. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tietoarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/laadullisen-aineiston-anonymisointi/>
- Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

- Mönkkönen, K. (2018). *Vuorovaikutus asiakastyössä: Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla*. Gaudeamus.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_0.pdf
- Ranta, S. (2021). *Kasvun juuret: Miten tuen lapsen oppimista ja hyvinvointia?* PS-kustannus.
- Repo, K. (2015). *Varhaisen puuttumisen ja huolien puheeksiottamisen kehittäminen päivähoiton varhaiskasvatuksessa* [YAMK-opinnäytetyö, Lahden ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015060111725>
- Pohjola, A. & Särkelä, R. (2011). *Sosiaalisesti kestävä kehitys*. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.
- Punkari, S. (2011). *Huolen varhainen puheeksiotto: Työntekijöiden kokemuksia huolen puheeksiotosta* [opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu].
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011111714733>
- TENK. (6.9.2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta.
<https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>
- THL. (21.9.2021). *Sosiaalisesti kestävä kehitys*. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos.
<https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveyserot/tavoitteet/sosiaalisesti-kestava-kehitys>
- THL. (23.3.2022). *Kumppanuus lapsen kasvun tukena*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/asiakasprosessi/asiakassuunnitelma-ja-palvelusuunnitelma/kumppanuus-lapsen-kasvun-tukena>
- THL. (2.1.2023). *Mitä on lastensuojelu?* Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu>
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>
- Vilkkä, H. (2021). *Tutki ja kehitä*. PS-kustannus.
- Vuori, J. (n.d.) Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tietoarkisto.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

Liite 1. Saatekirje ja haastattelukysymykset

Saatekirje

Hei!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Hämeen ammattikorkeakoulusta Hämeenlinnan kampukselta. Opinnoissa olemme suuntautuneet varhaiskasvatukseen ja teemme aiheeseen liittyen nyt opinnäytetyötämme. Aiheena on haastavien aiheiden puheeksiotto varhaiskasvatuksessa kasvattajien näkökulmasta. Alustavana tutkimuskysymyksenä on: Mitkä aiheet varhaiskasvattajat kokevat haastaviksi ottaa puheeksi? Puheeksiotolla tarkoitamme asioihin puuttumista keskustelemalla aiheesta ääneen huoltajien kanssa.

Teemme päiväkodissanne kaksi erillistä ryhmähaastattelua, joihin molempiin osallistuu noin 3 varhaiskasvatuksen opettajaa. Haastattelut äänitetään kännykällä ja litteroidaan eli kirjoitetaan puhtaaksi sekä anonymisoidaan ja poistetaan asianmukaisesti määrätyn aineistonsäilytysajan päätyttyä (anonymisoitua aineistoa tulee säilyttää 1 vuosi opinnäytetyön valmistuttua). Kumpaankin haastatteluun on varattu aikaa noin tunti. Haastatteluun osallistuminen tarkoittaa sitä, että olet valmis vastaamaan kysymyksiin ja antamaan luvan käyttää vastauksia opinnäytetyössämme. Voitte valmistautua haastatteluun käymällä läpi haastattelukysymyksiä, jotka löydätte tiedoston lopusta.

Haastateltavat pysyvät anonymoineina opinnäytetyössämme. Ainoa tunnistetieto haastateltavista on heidän ammattinsa (varhaiskasvatuksen opettaja). Opinnäytetyön suunnitelmassa tai loppuraportissa emme tule mainitsemaan päiväkotia tai muita tunnistetietoja. Esimerkiksi tulemme opinnäytetyössä mainitsemaan päiväkodin Kanta-Hämeen alueella sijaitsevana päiväkotina ja mahdolliset muut tunnistetiedot haastateltavista pysyvät vain meillä. Haastattelussa pyritään puhumaan niin, ettei teitä tai teidän asiakkaitanne tunnisteta.

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta varmistetaan haastattelutilanteen aluksi.

Mikäli teillä tulee jotain kysyttävää ennen tai jälkeen haastatteluiden, voitte olla meihin yhteydessä sähköpostitse:

xxx

Kiitos, että saamme haastatella teitä!

Ystävällisin terveisin, Karoliina Viitaniemi ja Tuuli Suonto

Haastattelukysymykset:

Millaisena koet puheeksioton ja miksi?

Millaiset aiheet koet haastaviksi ottaa puheeksi?

Oletko joutunut ottamaan haastavia aiheita puheeksi vanhempien kanssa?

Onko haastavien aiheiden puheeksiotto yleistä?

Millaisissa tilanteissa otat haastavat aiheet puheeksi vanhempien kanssa?

Miten otat haastavia aiheita puheeksi?

Valmistaudutko jotenkin puheeksiottotilanteeseen?

Onko teidän yksikössänne olemassa puheeksiottoon valmista mallia/toimintatapaa?

Koetteko, että puheeksiottoa tulisi kehittää yleisellä tasolla?

Liite 2. Aineistonhallintasuunnitelma

Tutkimusaineiston tallennus ja säilytys

Tutkimusaineistona toimiva haastattelu äänitetään puhelimella. Haastattelu litteroidaan ja litteroitu aineisto tallennetaan tietokoneen henkilökohtaiselle verkkoasemalle. Tällöin äänitys puhelimelta poistetaan. Litteroitu tutkimusaineisto tallennetaan myös muistitikulle, joka toimii varmuuskopiona. Aineistoa käsitellään tietokoneen henkilökohtaisella verkkoasemalla ennen aineiston anonymisointia. Käsittelemme aineistoa yhdessä, mutta emme jaa sitä pilvipalveluihin. Aineistoa ei pääse käsittelemään muut kuin me. Litteroitu aineisto anonymisoidaan ja anonymisoitua tutkimusaineistoa säilytetään vuosi valmistumisen jälkeen. Kun anonymisoimme tutkimusaineiston emmekä jaa tunnistetietoja sisältäviä tiedostoja pilvipalveluihin, huolehdimme myös tietoturvasta ja tietosuojasta. Opinnäytetyön tilaaja eli toimeksiantaja ei käsittele tutkimusaineistoa.

Henkilötietojen ja arkaluontoisten tietojen käsittely

Emme kerää tai käsittele opinnäytetyössä henkilötietoja. Ainoa tunnistetieto haastateltavista on heidän ammattinsa. Myös opinnäytetyön tilaajan tiedot pidetään salassa, joten emme mainitse päiväkotia nimeltä opinnäytetyön suunnitelmassa tai loppuraportissa.

Opinnäytetyöaineiston omistajuus

Opinnäytetyön aineiston ja tulokset omistavat opinnäytetyön tekijät. Opinnäytetyön tilaaja saa käyttöönsä tulokset opinnäytetyön loppuraportista.

Opinnäytetyöaineiston jatkokäyttö työn valmistumisen jälkeen

Tämän opinnäytetyön aineistoa ei jatkokäytetä, joten se hävitetään asianmukaisesti vuoden kuluttua valmistumisesta.